

Begroting 2019

Inhoudsopgave Begroting 2019

Inleiding/Leeswijzer	3
Hoofdstuk 1. Coalitieakkoord 2015-2019	5
Hoofdstuk 2. Programmaplan 2019	11
Hoofdstuk 3. Beschouwingen bij de begroting	
- A Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	33
- B Uitgangspunten en normen	35
- C Uitkomst van de begroting 2019	36
- D Waterschapsbelastingen	36
- E Kostentoerekening	40
- F Weerstandsvermogen	42
- G Investeringsprogramma	43
- H Financiering (treasuryparagraaf)	44
- I Risicoparagraaf	46
- J Verbonden partijen	50
- K Bedrijfsvoering	52
- L EMU-saldo	55
Hoofdstuk 4. Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten	56
Hoofdstuk 5. Vaststellen begroting 2019	63
Bijlagen	
1 Geplande investeringen 2019	67
Toelichting C investeringen	69
2 Staat van reserves en voorzieningen 2019	76
3 Staat van personeelslasten 2019	79

Inleiding

De begroting 2019 is samengesteld op basis van de Waterschapswet. De begroting 2019 is een programmabegroting, dit houdt in dat de begroting is onderverdeeld in een aantal programma's. Bij de indeling in programma's is de indeling van het beheerprogramma 2016 - 2021 gevolgd.

Leeswijzer

Ten eerste wordt in hoofdstuk 1 ingegaan op het coalitieakkoord 2015 – 2019 "Zelfbewust Duurzaam Vooruit". In het coalitieakkoord is een aantal strategische thema's en accenten benoemd en is aangegeven dat hierop en op nog te ontwikkelen initiatieven – met een nadere uitwerking – wordt teruggekomen. In het eerste hoofdstuk stippen wij een aantal ontwikkelingen aan.

In hoofdstuk 2, programmaplan 2019, wordt per programma ingegaan op de beleidsdoelen en onze ambities in 2021. Per programma zijn de beleidsdoelen nader uitgewerkt in opgaven en maatregelen: de acties. Per actie is concreet aangegeven wat we in 2019 gaan doen. Daarnaast wordt als afsluiting van dit hoofdstuk per programma een overzicht gegeven van de netto exploitatiekosten en de geplande investeringsuitgaven.

Hoofdstuk 3 bevat grotendeels financiële beschouwingen. Hier wordt onder andere ingegaan op de begrotingsuitkomst, de begroting naar taken en de bijbehorende belastingtarieven voor 2019 en onze geplande investeringen.

Hoofdstuk 4 gaat nader in op de uitkomst van de begroting 2019. De begroting 2019 op kosten- en opbrengstsoorten wordt vergeleken met de begroting 2018 en van een nadere toelichting voorzien.

Hoofdstuk 5 bevat het voorstel tot het vaststellen van de begroting.

Als bijlagen zijn drie overzichten opgenomen. De geplande A, C en E1 investeringen 2019 (met een toelichting op de C-investeringen), de staat van reserves en voorzieningen 2019 en de staat van personeelslasten 2019.

Hoofdstuk 1. Coalitieakkoord 2015-2019

In maart 2019 vinden verkiezingen plaats voor het algemeen bestuur. De verwachting is dat daarna wederom een bestuursakkoord / coalitieakkoord door het dan aangetreden nieuwe algemeen bestuur zal worden aangeboden. Vorm en inhoud daarvan is nog onduidelijk.

Het huidige coalitieakkoord eindigt met deze begroting 2019. Via de producten uit onze budgetcyclus bent u altijd op de hoogte gehouden van de voortgang van het coalitieakkoord.

Terugkijkend op de afgelopen periode hebben de door het coalitieakkoord gelegde accenten van het beleid van het waterschap vorm gekregen en zijn regelmatig op de agenda van het algemeen bestuur teruggekomen. Duurzaamheid, dierenwelzijn, zuiverings- en slibstrategie, communicatie en waterkwaliteit waren regelmatig terugkerende thema's.

Deze thema's zijn onderdeel van het beleid van het waterschap (geworden) en krijgen daarmee ook in de komende bestuursperiode de nodige aandacht.

Ten aanzien van het coalitieakkoord 2015-2019 is de stand van zaken als volgt:

KRW versnellen

Ten aanzien van het mogelijk versnellen van KRW maatregelen is gebleken dat het project Zuidlaardermeer kansen biedt. Intussen is voor het Zuidlaardermeer een interbestuurlijke stuurgroep geformeerd. De voorbereiding voor het opstellen van het inrichtingsplan Zuidlaardermeer is in volle gang, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau.

In 2017 is het opstellen van het inrichtingsplan concreet gestart. De interbestuurlijke stuurgroep wordt hierbij betrokken. Op dit moment ligt de focus op het creëren van bestuurlijk en ambtelijk commitment.

De monitoring van de realisatie van onze KRW doelen wordt momenteel geïntensiveerd. De resultaten zijn hierdoor eerder bekend en zijn in 2017 afgerond. Op 19 september 2018 is een informele discussie gehouden met het algemeen bestuur waarin de resultaten van de evaluatie KRW doelbereik zijn gepresenteerd. In december 2018 volgt een voorstel in het dagelijks bestuur. Dit voorstel zal in februari 2019 in het algemeen bestuur besproken worden.

Samenwerking waterketen

Waterschap Hunze en Aa's is de faciliterende organisatie voor het project Meten en Monitoren in het afvalwatersysteem. De regiegroep heeft na een zorgvuldige selectieprocedure besloten dit project bij Hunze en Aa's onder te brengen. Alle gemeenten doen mee. Dit is een grote stap voorwaarts in de samenwerking van de waterketen.

Fase één bestaat eruit dat Hunze en Aa's de besturingsprogramma's (hoofdposten) van de gemeenten aansluit op een centrale database van Hunze en Aa's. Op basis hiervan kunnen doelmatigheidskeuzes worden gemaakt. In fase twee ontstaat de mogelijkheid voor de organisaties om rechtstreeks hiermee te sturen. Dit biedt nog meer financiële en beleidskeuze voordelen.

Hunze en Aa's start met de zuiveringskringen Gieten en Scheemda. Opgedane kennis wordt weer voor de andere zuiveringskringen gebruikt.

Stedelijk waterbeheer

In september 2017 is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie door de Deltacommissaris voorgelegd aan de regering (daarvóór was er de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie). De landelijke afspraken over de aanpak van ruimtelijke adaptatie stedelijk en landelijk gebied staan hierin verwoord. Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie richt zich op de thema's waterveiligheid, wateroverlast, hittestress en droogte. Onderdeel van het Deltaplan is het uitvoeren van klimaatstresstesten, in iedere gemeente.

Onze opzet was om in 2016 bij één gemeente een klimaatstresstest uit te voeren, nadat we alle gemeenten uiterlijk in 2016 hadden bezocht. In 2016 zijn echter niet alle gemeenten bezocht. Dat is begin 2017 afgerond. Hierover is in een plenaire bijeenkomst met de gemeenten gesproken. Vervolgens hebben we met vier gemeenten afgesproken in 2018 twee pilot stresstesten uit te voeren. Dit zijn de gemeenten Groningen, Veendam, Pekela (samenwerkend in De Kompanjie) en Stadskanaal. In de pilots wordt onderzocht hoe je het uitvoeren van een stresstest het beste kunt doen, waar je tegenaan loopt en welke partijen je daarbij nodig hebt. De resultaten van de pilots worden in 2018 in een nieuwe plenaire bijeenkomst gepresenteerd aan de gemeenten. Deze bijeenkomst wordt vanuit het RBO georganiseerd, gericht op de provincie Groningen en Noord Drenthe. De bijeenkomst richt zich op het verstrekken van informatie, ervaringen (bijvoorbeeld vanuit de pilots) en het vergroten van het urgentiebesef, met name bij gemeenten.

De andere gemeenten kunnen de lessen uit de pilots gebruiken bij het opstarten van hun eigen stresstesten, waar we als waterschap bij betrokken zullen worden. Uiterlijk eind 2019 moeten alle gemeenten in Nederland een stresstest uitgevoerd hebben. Het uitvoeren van een stresstest is in sommige gevallen een omvangrijke operatie.

We zijn bezig met de gemeenten Pekela en Veendam om onderhoudsafspraken te maken. Deze gemeenten zijn bezig met het opstellen van een gemeentelijk waterplan. In dit plan wordt de overdracht van hoofdwatgangen in stedelijk gebied naar het waterschap meegenomen. Voor het afronden van de overdracht stedelijk water zijn we afhankelijk van de planning van de gemeenten.

Veenoxidatie

Voor alle aandachtsgebieden brengen wij momenteel de actuele veendikte in kaart (kartering). Dat wil zeggen de dikte en ligging van het nog aanwezige veen ten opzichte van de GLG (gemiddeld laagste grondwaterstand) en het maaiveld. Dit jaar zal de technische rapportage opgesteld worden. Uit het onderzoek blijkt dat op sommige randen van het aandachtsgebied nog veenlagen aanwezig zijn van meer dan 25 cm. Om dit beter in kaart te krijgen worden op sommige locaties extra boringen verricht. Pas daarna wordt het onderzoek afgerond. Vervolgens worden rapportage en conclusies voorgelegd aan dagelijks- en algemeen bestuur. Het AB wordt ingelicht over de uitkomsten van veenkartering gezamenlijk met de terugkoppeling van de pilot Valthermond (eind 2018).

Er is gestart met het gebiedsproces voor het pilotgebied veenoxidatie Valthermond. Hiervoor wordt momenteel toegewerkt naar een gezamenlijk gedragen Gebiedskoers (uitvoeringsplan). Dit jaar en voorjaar 2019 zal toegewerkt worden naar een keuze van toekomst scenario's die haalbaar en realistisch zijn voor het pilotgebied.

De kennis die is opgedaan in het pilotgebied Valthermond en de uitkomsten van de kartering zullen gedeeld worden met de provincies en met overige stakeholders. De uitkomsten van de pilot en de afstemming met de provincies zullen we daarna evalueren.

Dierenwelzijn

We zijn gestart met een visie op de gravers in ons gebied. Het landelijke onderzoek muskusratten is dit jaar afgerond. De hierover te verschijnen notities worden in het laatste kwartaal van 2018 besproken met de waterschappen (zowel ambtelijk als bestuurlijk).

Daarna kunnen wij onze visie daarop aanpassen en afronden.

Daarnaast stellen we samen met de provincies over het beverbeleid en een beverprotocol op. De complexiteit met betrekking tot (Europese) wetgeving in combinatie met voorziene hoge beheer- en uitvoeringskosten, zorgt voor vertraging, waardoor een werkbaar beverprotocol naar verwachting niet

eerder dan 2019 operationeel zal zijn. Inmiddels is opgeschaald naar bestuurlijk niveau. Op dit moment monitoren wij extra op enkele locaties en herstellen wij beverschade aan keringen op basis van een tijdelijk protocol. De vertraging op het vaststellen van het beverprotocol heeft geen invloed op het graversbeleid omdat er wat betreft de bever één op één verwezen wordt naar het beverprotocol. Met deze stukken over de belangrijkste gravers in ons gebied kunnen wij vervolgens eind dit jaar/ begin 2019 ons graversbeleid afronden en vaststellen. Over het beheer van de beverpopulatie vindt eveneens overleg plaats.

In ons gebied zijn een aantal dieronvriendelijke situaties aangepakt. Zo wordt onder andere voorkomen dat dieren in een lange duiker kunnen verdrinken en bieden we dieren de mogelijkheid om uit een diepe sluiskom te klimmen.

Op alle zuiveringen staan nu continue afgesloten stalen rolcontainers in plaats van open containers.

Communicatie

Met het communicatiebeleidsplan als basis werken we aan de zichtbaarheid van Hunze en Aa's, aan een communicatieve organisatie met medewerkers als goede ambassadeurs, we luisteren daarbij naar de opinie van collega organisaties en inwoners, denk aan onze participatietrajecten en inzet op educatie. Voorbeelden zijn de grootschalige themagerichte publiekscampagnes, de medewerkersdag en diverse communicatietrainingen voor collega's, de projectcommunicatie waarbij participatie een belangrijke rol speelt. Daarnaast blijven we daar waar kan kansen benutten en gebruik maken van de media. Dit is tijdens de afgelopen droogte prima verlopen.

Zuiveringsstrategie

In februari 2017 is de zuiveringsstrategie herijkt. De strategie beschrijft de balans tussen de doelmatigheid en de duurzaamheid uit het coalitieakkoord. Het is een continuering van de huidige werkwijze met een duidelijke focus op het winnen van energie, de fosfaatproblematiek en medicijnresten.

Op 13 december 2017 heeft het Algemeen Bestuur een voorbereidingskrediet van € 100.000,- vrijgegeven voor de nadere specificering van een extra nabehandelingsstap op de rwzi's Gieten en Assen.

In de voorbereidingsfase wordt gezocht naar de meest geschikte effluentnabehandeling. We verwachten in 2020 het project af te ronden en de effluentnabehandeling op rwzi Assen en rwzi Gieten in gebruik te nemen.

Daarnaast is een krediet vrijgegeven van € 220.000,- om het lozingspunt van RWZI Stadskanaal te verplaatsen naar het AG Wildervanck kanaal. We verwachten in het vierde kwartaal 2018 het nieuwe lozingspunt in gebruik te nemen.

Beide investeringen zijn bedoeld om de waterkwaliteit te verbeteren en zijn boven wettelijke maatregelen.

Slibstrategie

De aanbesteding van de slibeindverwerking is afgerond. Er is een contract afgesloten tot en met 2020. Hierbij is als optie drie maal een eenjarige verlening afgesproken met als voorwaarde dat voor beide partijen een eenzijdige opzegging mogelijk is. Dit houdt in dat de periode na 2020 onzeker is. Op basis van de ervaring zal in 2018 een korte update van de slibstrategie worden geschreven. Hierbij zullen de ervaringen van de marktsituatie die bij de aanbesteding zichtbaar werden, worden verwerkt. Dit zal in goed overleg binnen de gemeenschappelijk regeling met Noorderzijlvest worden opgepakt. Verder wordt voor de lange termijn slibeindverwerking op dit moment een verkenning uitgevoerd, samen met de overige 'niet gebonden' waterschappen. Er is een landelijke trend waarneembaar waarin we de eindverwerkingscapaciteit zien teruglopen en in de toekomst meer slib uit Duitsland kunnen verwachten. Wij als waterschappen moeten hierop anticiperen. In de VVZB (vereniging van

zuiveringsbeheerders) vergadering van september 2018 is hier aandacht voor. Parallel hieraan zullen de niet gebonden waterschappen in een bestuurlijke bijeenkomst verkennen welke ambitie er per waterschap is en welke kansen en bedreigingen er op dit vlak zijn. Na deze vergadering kan de werkgroep verder met de verkenning. Op dit moment wordt er ook gewerkt aan de bepaling van het kritisch pad. In de eerste helft van 2019 zal de aanpak bekend zijn, waardoor er nog anderhalf jaar resteert voor de uitvoering.

Waterkwaliteit

Ook in 2018 werken we aan de maatregelen uit het 10-puntenplan. Op 19 september 2018 is een informele AB discussie gehouden over hoe we de KRW doelen denken te gaan halen.

Zwerfvuil

We verwijderen jaarlijks zwerf- en drijfvuil bij onze sluizen en rondom onze watergangen. Gemeenten hebben aangegeven zich alleen verantwoordelijk te voelen voor de aanwezigheid van zwerfvuil in het bebouwd gebied. Als gevolg van deze houding is het project gestrand. De inventarisatie van de hoeveelheid zwerfvuil heeft aangetoond dat het zwerfvuil in het landelijke gebied rondom/ in onze kanalen meevalt.

Het zwerfvuil in onze kanalen in het bebouwd gebied is wel sterk aanwezig. Hiervan hebben de inliggende gemeenten aangegeven dat zij dat probleem oppakken vanuit hygiëne/ zorg voor het openbaar gebied en geen coördinatie van het waterschap wensen.

De vanuit het coalitieakkoord aangegeven prioriteit rondom zwerfvuil beschouwen wij hiermee als afgedaan.

Energie/Duurzaamheid

In de meerjarenraming is van 2017 tot en met 2020 jaarlijks een investeringsbedrag opgenomen van € 1 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen, totaal € 4 miljoen. Dit bedrag is opgenomen om in 2020 ons doel om 40% van ons energieverbruik zelf op te wekken te realiseren. In de AB vergadering van 4 oktober 2017 is een krediet van € 1.446.000,- beschikbaar gesteld voor het plaatsen van zonnepanelen op een aantal van onze terreinen en daken. Tevens worden vier kleine windmolens, met een ashoogte van 15 meter, geplaatst. Dit krediet is in de vergadering van 27 maart 2018 door het dagelijks bestuur aangevuld met € 125.000,- om een aantal maatregelen door te voeren op de rwzi Gieten. Doordat de aanbesteding van het areaal zonnepanelen hoger uit is gevallen, is op 20 juni 2018 in een plenaire AB bijeenkomst nog eens € 533.000,- extra krediet beschikbaar gesteld. Naast deze investeringen is in de vergadering van 13 november 2017 van het dagelijks bestuur € 555.000,- vanuit het gelabelde geld beschikbaar gesteld voor het plaatsen van zonnecarports op het parkeerterrein van het hoofdgebouw in Veendam en is in de AB vergadering van 13 december 2017 een krediet van € 390.000,- beschikbaar gesteld voor duurzaamheidsmaatregelen bij de nieuwbouw van het laboratorium. Van de beschikbaar gestelde € 4 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen is inmiddels € 3 miljoen geclaimd. De reeds ingevulde maatregelen zijn als volgt:

• Zonnepanelen en kleine windmolens	€ 2.104.000,-
• Zonnecarports parkeerterrein	€ 555.000,-
• Duurzaamheidsmaatregelen nieuwbouw Laboratorium	€ 390.000,-

Totaal **€ 3.049.000,-**

Voor de besteding van het restant van € 1 miljoen worden diverse opties geïnventariseerd. Momenteel is bijvoorbeeld een onderzoek gaande naar de verduurzaming van het waterschapshuis in Veendam. De resultaten van dit onderzoek worden eind 2018 / begin 2019 verwacht.

In 2018 hebben de voorbereidingen plaatsgevonden voor het plaatsen van zonnepanelen op onze rwzi terreinen. De opdracht is middels een aanbesteding gegund en de subsidies zijn aangevraagd en verkregen (voor één van de negen terreinen loopt de subsidieaanvraag momenteel nog). De zonnepanelen op onze rwzi terreinen en kleine windmolens zullen naar verwachting in 2019 worden opgeleverd. De plaatsing van zonnecarports op de parkeerplaats in Veendam en de plaatsing van zonnepanelen op de daken in Veele zal naar verwachting in 2020 plaatsvinden. Over de opzet en invulling van de te plaatsen zonnecarports op de parkeerplaats in Veendam is momenteel overleg gaande.

Wanneer alle realistische energiebesparingsmaatregelen en alle maatregelen ter benutting van biogasproductie uit het Energieprogramma van het waterschap zijn genomen, dan wekt het waterschap 32,1% van zijn totale energieverbruik zelf op. Dit is onder de aanname dat de investering in de vergroting van de WKK's bij rwzi's Scheemda en Assen door gaat. Het doelgat is dan dus nog 7,9% (40% minus 32,1%). Momenteel zijn we concrete opties aan het onderzoeken om het doelgat te verkleinen.

In juli 2018 is het duurzaamheidsverslag 2017 in het AB behandeld. De voortgang van de maatregelen uit de herijking van het duurzaamheidsbeleid is daarin beschreven.

Hoofdstuk 2. Programmaplan 2019

Inleiding

De Waterschapswet geeft het algemeen bestuur een grote rol in de beleidsbepalende functie. Dit wordt onder meer bereikt door in de begroting en meerjarenraming het beleid van het waterschap voor de komende jaren weer te geven. De begroting is daarom ingedeeld naar programma's. Per programma dient expliciet te worden weergegeven welke doelstellingen het waterschap nastreeft. Wij gebruiken het beheerprogramma 2016-2021 om aan dit onderdeel invulling te geven. Wij zijn ons ervan bewust dat we hiermee de "reguliere taakuitoefening" wat meer op de achtergrond plaatsen.

Om onze doelstellingen weer te geven worden de vier w's als richtlijnen gebruikt.

- Wat willen we bereiken. Zie hiervoor ons beleidsdoel en ambitie per thema van het beheerprogramma.
- Wat gaan we daarvoor doen. Zie de acties per programma.
- Wanneer is het uitgevoerd.
- Wat gaat het kosten. De acties leiden over het algemeen tot investeringskosten. Per programma worden de investeringskosten getotaliseerd.

Opzet

Dit hoofdstuk met daarin het programmaplan geeft onze beleidsopgaven (acties) voor het komende jaar weer. De indeling van het beheerprogramma volgen we hierbij. De nummering is gelijk aan het beheerprogramma.

Eerst wordt per programma ons *beleidsdoel* weergegeven. Deze visie komt overeen met het beheerprogramma. Zie hiervoor de hoofdstukken 4 tot en met 7 van het beheerprogramma. Daarna wordt per programma onze *ambitie in 2021* weergegeven. Ook deze komt uit het beheerprogramma. Vervolgens zijn per programma de ingekaderde opgaven en maatregelen (de acties) opgesomd.

Het komt voor dat bepaalde acties in 2019 nog niet actueel zijn. Deze acties zijn in het programmaplan van de begroting dan ook niet opgenomen.

In deze begroting is per actiepunt aangegeven wat we concreet in het begrotingsjaar gaan doen om het actiepunt te realiseren: "Wat gaan we doen in 2019?".

Om de continuïteit te waarborgen wordt in de meerjarenraming en de begroting gewerkt met drie vaste programma's: veiligheid, voldoende water en organisatie. De toegepaste thema's uit het beheerprogramma worden – in financiële zin – in deze programma's verwerkt.

In tabelvorm:

Programma begroting	Hoofdstuk beheerprogramma 2016 - 2021
Veiligheid	Veiligheid
Voldoende water	Voldoende water
	Schoon en ecologisch gezond water
	Water en ruimtelijke ordening
Organisatie	-

In het beheerprogramma is geen thema gewijd aan de organisatie. Daarom ontbreekt dat programma in het programmaplan. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting wel ingegaan op de organisatiedoelen. Zie hiervoor hoofdstuk 3, onderdeel K "bedrijfsvoering".

Omgaan met beheerprogramma-acties

Niet alle beheerprogramma-acties zijn in het programmaplan terug te vinden. Alle beheerprogramma-acties die pas na het begrotingsjaar starten zijn nog niet opgenomen.

Zodra een actiepoint is afgerond zal dit actiepoint zowel in de jaarrekening als in de begroting worden vermeld. Dit overzicht zal uiteindelijk alle acties van het beheerprogramma bevatten.

De einddatum per actie ligt in principe vast. Deze datum is uit het beheerprogramma overgenomen. Door omstandigheden kan het voorkomen dat een datum vervroegd kan worden. Ook kan het voorkomen dat een vertraging in de voortgang optreedt. Via de voor- en najaarsrapportage wordt hierover gerapporteerd. Een eventuele aanpassing van een einddatum wordt in de begroting of de meerjarenraming opgenomen.

Dergelijke aanpassingen zullen dan via een voetnoot bij de betreffende actie kenbaar worden gemaakt.

Autorisatie per programma.

Tot slot van dit hoofdstuk is een financieel overzicht opgenomen. Hierin worden de netto kosten per programma getoond en de totale investeringsuitgaven gekoppeld aan dit programma. Met het vaststellen van de begroting stelt u tevens de uitgaven per programma vast. Hiermee machtigt u het dagelijks bestuur om voor het uitvoeren van het programma tot maximaal de netto kosten uitgaven te mogen doen. Een overschrijding van de netto kosten per programma zal dan ook via een begrotingswijziging aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Afgeronde beheerprogramma acties

	Omschrijving actiepoint	Afgerond	Opmerking
4.1.1.	Actualiseren van overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten	2017	
4.2.1.	Afronding preventieve maatregelen vanwege aardbevingsrisico's	2017	
4.2.2.	Binnen de Project Overstijgende Verkenning (POV) onderzoek naar kansrijke oplossingsrichtingen	2018	
4.3.1.	Afronding eerste toetsingsronde (inclusief stabiliteit met aardbevingsrisico)	2016	
4.4.1.	Samen met provincies vaststellen eisenpakket voor de lokale keringen	2018	
4.6.1.	Inrichting bergingsgebied Tusschenwater 1	2018	
4.8.	Vaststellen strategie voor gravers	2018*	
4.9.1.	Samen met de veiligheidsregio verhogen bewustwording bij burgers over overstromingskans en evacuatie routes	2017	Actie bij onze partners loopt door.
4.9.2.	Ons calamiteitenplan verbeteren op basis van de inundatiefilms	2016	Idem
4.9.3.	Samen met de veiligheidsregio met inundatiefilms gemeenten helpen hun evacuatieplannen te verbeteren	2017	idem
5.1.1.	Onder leiding van de provincie uitvoeren van pilot beekdalvisie Achterste diep	2016	
5.1.2.	Opstellen waterschapsbeleid over beekdalen Drenthe	2018	
5.1.3.	Uitvoeren resterende peilbesluiten	2016	Uitgezonderd peilbesluiten in veenoxidatie gebieden

5.1.4.	Nieuwe toetsing van ons watersysteem aan de inundatienormen	2017	Er komt geen nieuwe toetsing.
5.2.2.	Rapportage waterkwaliteitsonderzoek	2016	
5.2.3.	Rapportage effect regelbare drainage	2016	
5.3.2.	Uitvoeren maatregelen zoutwinning	2017	
5.5.1.	Flexibel peilbeheer invoeren voor de Duurswoldboezem met het Schildmeer	2016	
6.1.1.	Onderzoek naar afwenteling tussen waterlichamen	2018	
6.1.2.	Tussentijdse evaluatie toestand en doelbereik	2018	
6.1.3.	Status van het nieuwe Woldmeer (al dan niet KRW-lichaam beoordelen)	2018	
6.3.2.	NVO kanalen Fiemel	2018	
6.3.3.	NVO kanalen Oldambt	2017	
6.4.1.	Instellen van natuurlijk peilbeheer Schildmeer	2016	
6.5.1.	Is geen actie volgens het beheerprogramma	-	
6.6.2.	Bepalen van noodzaak eventuele verdere fosfaatreductie in kanaal Fiemel	2018	
6.10.1.	Bepalen eventuele aanpassing meetlocatie of norm bij overschrijdingen	2018	
6.13.1.	Bepalen of handhaven van de IBA's in de huidige vorm doelmatig is	2017	
6.18.2.	Samen met provincies vaststellen aanpak specifieke wateren met hoge ecologische waarde	2018*	

* Deze acties zijn afgerond in 2018 in tegenstelling tot het in de begroting 2018 vermeldde jaar 2017. Dit komt door kleine vertragingen.

Programma veiligheid

Beleidsdoel

Levensbedreigende situaties voor mensen mogen niet plaatsvinden; voor dieren proberen we die zoveel mogelijk te voorkomen.

Het leven in een deltagebied als Nederland vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat dan ook voorop; altijd en overal. Om een veilige situatie te bereiken, kijken we naar verschillende maatregelen (meerlaags veiligheid). Voorop staat de preventie van overstroming door het op sterkte houden van de zeedijk en boezemkaden (laag één). Maar door ook te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn beperkingen van gevolgschade mogelijk als het een keer mis gaat (laag twee). Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het voorkomen van nieuwe bebouwing in overstromingsgevoelig gebied, het beschermen van kwetsbare gebouwen en het op hoogte brengen van vluchtroutes. Tot slot zijn er de maatregelen in de rampenbeheersing, zoals goede calamiteiten- en evacuatieplannen (laag drie),

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn we begonnen aan de uitvoeringsmaatregelen voor de verbetering van de zeedijk. Het Masterplan Kaden is afgerond en vrijwel alle bergingsgebieden zijn ingericht. We zijn voor 80% klaar met de verbetering van de stabiliteit van onze boezemkaden. In samenwerking met de Veiligheidsregio is ons calamiteitenplan op elk moment actueel en is er een goede afstemming met gemeenten en provincies over de invulling van de tweede laag. We houden met bovenstreams vasthouden gelijke tred met de verwachte extra neerslag als gevolg van de klimaatverandering.

Het programma veiligheid is in negen onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van veiligheid te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) (4.1)

Acties		Gereed
4.1.2.	Actualiseren overstromingsrisicobeheerplannen (ORBP) voor de ROR	2020

Wat gaan we doen in 2019?

4.1.2. Publicatie ROR kaarten (geactualiseerde kaarten die voldoen aan de vereisten van de ROR). Wij leveren technische input, IPO regelt de rest.

Regionale proces voor regionale invulling ORBP met daarin doelen en maatregelen voor overstromingsbeheer. Rapportage voortgang maatregelen en realisatie doelen 1e plancyclus. De ORBP wordt in 2020 vastgesteld. Onze regio levert inhoudelijk input / commentaar via regionale bijeenkomsten die door Provincie Groningen worden georganiseerd.

2. Zeedijk (4.2)

Acties		Gereed
4.2.3.	Toetsing van primaire keringen met het nieuwe wettelijke toetsings-instrumentarium	2023
4.2.4.	Vorbereiding uitvoering dijkversterkingsprojecten	> 2020
4.2.5.	Start uitvoering dijkversterkingsprojecten	> 2020
4.2.6.	Pilot aanleg groene dijk	2020 ¹

Wat gaan we doen in 2019?

4.2.3. We zijn in 2017 gestart met de nadere analyse veiligheid (NAV) voor het traject Kerkhovenpolder - Duitsland. In 2019 gaan we verder met het toetsen/beoordelen van het traject Kerkhovenpolder-Delfzijl en de kunstwerken.

4.2.4. We voeren geen acties uit voor dit punt in 2019.

4.2.5. We voeren geen acties uit voor dit punt in 2019. We starten na afronding van de POV Brede Groene Dijk (vanaf 2023) met de overige dijkversterkingsprojecten.

4.2.6. Nazorg aan de gerealiseerde klutenplas, het monitoren volgens de natura 2000, de kleirijperij krijgt vorm.

3. Boezemkaden (4.3)

Acties		Gereed
4.3.2.	Uitvoeren verbeterwerken stabiliteit boezemkaden direct na afkeuring	2021
4.3.3.	Tweede toetsingsronde alle regionale keringen, inclusief kosten-batenanalyse en voorstel stabiliteitsnorm (1:300 en 1:1000 veiligheidsklassen)	2023
4.3.4.	Vaststellen norm voor de overige regionale keringen	2023

Wat gaan we doen in 2019?

4.3.2. De voorbereiding van de projecten rondom het Pekel A en Drents Diep zijn afgerond. Deze keringen zijn in uitvoering. De afronding is naar verwachting 2019.

In 2019 starten we met de voorbereidingen om de keringen langs de Tusschenklappen polder te toetsen. We maken hiervoor eerst een voorkeursvariant en vragen voorbereidingskrediet hiervoor aan.

4.3.3. We hebben met provincie Groningen de planning afgestemd. In 2019 ronden we de toetsingsronde af.

4.3.4. Geen acties voorzien in 2019.

4. Op hoogte brengen van de boezemkaden (4.5)

Acties		Gereed
	Afronding Masterplan Kaden (47 km)	2019
4.5.1.	Duurswold	15 km
4.5.2.	Drentsche Aa	7 km
4.5.3.	Hunze	10 km
4.5.4.	Oldambt-Fiemel	5 km
4.5.5.	EKD boezem	10 km

¹ Was oorspronkelijk 2017. Vertraging in start Brede Groene Dijk.

Wat gaan we doen in 2019?

4.5.1. Het traject Steendam Tjuchem langs het Afwateringskanaal en de kaden bij Delfzijl langs het Eemskanaal en Oosterhornkanaal worden verbeterd. De uitvoering zal deels in 2019 plaatsvinden.

4.5.2. Uitvoering van 7 km kadeverbetering langs de Drentsche Aa.

4.5.3. Bij de uitmonding van het Drents Diep wordt de kade verbeterd. Verder wordt in de uitwerking voor het Plan Noordma de kade verbeterd; realisatie is afhankelijk van het moment van uitvoering van plan Noordma. Zie ook acties 4.7.3., 6.2.3. en 6.5.4.

4.5.4. De opgave voor Oldambt-Fiemel is bijgesteld tot 0km. Waar nodig worden enkele locaties meegenomen in groot onderhoud.

4.5.5. Delen van de kaden bij Delfzijl langs het (oude) Eemskanaal en Oosterhornkanaal worden verbeterd; de uitvoering zal in 2019 plaatsvinden.

5. Bergingsgebieden (4.6)

Acties			Gereed
4.6.2.	Inrichting bergingsgebied Meerstad	1 miljoen m ³	2021

Wat gaan we doen in 2019?

4.6.2. De planvoorbereiding van het inlaatwerk Eemskanaal / Slochterdiep voor het bergingsgebied vindt dit jaar plaats.

6. Vasthouden bovenstrooms (4.7)

Acties			Gereed
4.7.1.	Water vasthouden in beekherstelprojecten in de Ruiten Aa	450.000 m ³	2021
4.7.2.	Water vasthouden in beekherstelprojecten in de Drentsche Aa	400.000 m ³	
4.7.3.	Water vasthouden in de beekherstelprojecten in de Hunze	450.000 m ³	
4.7.4.	Zoeken naar ruimte resterende wateropgave Westerwolde	1.100.000 m ³	

Wat gaan we doen in 2019?

4.7.1. De uitvoering is gestart, onder directie van Prolander, van het laatste traject van de inrichting EHS Westerwolde (Renneborg – Ter Walslage).

4.7.2. Het uitvoeren (door Prolander) van de inrichting van het project Geelbroek.

In samenhang met 5.7.2, afronden van de analyse van haalbaarheid, het opstellen van het projectplan en het voorbereiden van de uitvoering van water vasthouden bij Loonerdiep-Taarlooschediep.

In samenhang met 6.2.2, stellen wij samen met de gemeente Assen een inrichtingsplan op voor de hermeandering van en het vasthouden van water rond het Witterdiep.

4.7.3. Voor de gebieden Noordma, De Branden, Paardetangen en Voorste diep-Flessenhals worden de inrichtingsplannen afgerond, de procedures doorlopen en daarna gestart met de uitvoering. Zie ook acties 4.5.3., 6.2.3. en 6.5.4.

4.7.4. Heeft geen urgentie. Kansen pakken door meeliften in initiatieven en gebiedsontwikkelingen van derden.

Programma voldoende water

Beleidsdoel

We zorgen voor voldoende water, nu en in de toekomst, zowel in droge als in natte perioden.

De zorg voor voldoende water betekent dat wij streven naar een optimaal waterbeheer voor de functies in ons gebied. Bij de vaststelling van de gewenste waterpeilen, maken we een zorgvuldige afweging van de belangen van de diverse functies. In natte perioden voeren we water af, in droge perioden zorgen we indien mogelijk voor voldoende water. We zorgen er voor dat de wateroverlast beperkt blijft tot het afgesproken, aanvaardbare niveau. Wij voorkomen wateroverlast door bodemdaling en we geven op proactieve wijze advies aan gemeenten om wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen. We onderhouden de watergangen zodanig dat de aan- en afvoerfunctie van de watergangen gegarandeerd blijft en houden daarbij zoveel mogelijk rekening met de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden en ecologische belangen. Tevens zorgen we voor voldoende waterdiepte voor de scheepvaart.

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn de inundatieknelpunten opgelost. We hebben een werkwijze voor de omgang met veenoxidatiegebieden, we hebben vastgesteld hoe we omgaan met functie volgt peil in de beekdalen van Drenthe en we hebben met het Rijk, de provincies en de gebruikers afspraken gemaakt over de beschikbaarheid van water in droge perioden (voorzieningsniveau).

Het programma voldoende water is in negen onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van voldoende water te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Afstemming peilen op functies (5.1)

Acties		Gereed
5.1.5.	Oplossing van de resterende 180 ha inundatieknelpunten	2021

Wat gaan we doen in 2019?

5.1.5. De analyse van inundatieknelpunten gebeurt op basis van peilbesluiten. De resterende knelpunten lossen we op tijdens peilbesluitprocessen. Deze lopen nog uitsluitend in veenoxidatiegebieden en zijn afhankelijk van de uitkomsten van de te kiezen werkwijze bij veenoxidatie.

2. Wateroverlast door veenoxidatie (5.2)

Acties		Gereed
5.2.1.	Implementatie werkwijze voor peilbesluiten in de veenoxidatie aandachtsgebieden	2019 ²
5.2.3.	Peilbesluiten in veenoxidatie aandachtsgebieden opstellen	2021 ³
5.2.4.	Samen met de provincies onderzoeken in welke gebieden er kansen liggen om veenoxidatie te vertragen en wat daarvoor moet gebeuren om dat mogelijk te maken	2020 ⁴

² Was oorspronkelijk 2016, daarna 2017, nu 2019.

³ Was oorspronkelijk 2017, daarna 2018, nu 2021.

⁴ Was oorspronkelijk 2016, daarna 2017, nu 2020.

Wat gaan we doen in 2019?

5.2.1. Gebiedsproces en samenwerking met partners voor het pilotgebied Veenoxidatie Valthermond als voorbeeld van de werkwijze voor de vast te stellen peilbesluiten.

5.2.3. De discussie rondom veenoxidatie loopt nog. We wachten op de implementatie van de werkwijze voordat we deze peilbesluiten gaan opstellen.

5.2.4. Voor het pilotgebied Veenoxidatie Valthermond komen tot een gedragen gebiedskoers. Met de provincie Drenthe de strategie bepalen voor de veenoxidatiegebieden, gebruikmakend van de inzichten uit de pilot en rekening houdend met andere opgaven, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie.

3. Wateroverlast door gas- en zoutwinning (5.3)

Acties		Gereed
5.3.1.	Uitvoering maatregelen Zuidlaardermeer/Drents Diep	2021
5.3.3.	Update noodzakelijke maatregelen gas- en zoutwinning	2021

Wat gaan we doen in 2019?

5.3.1. Het in 2018 opgestelde concept maatregelenplan voor het Zuidlaardermeer stellen we begin 2019 bestuurlijk vast. Daarna start de planvorming voor de specifieke maatregelen, al dan niet in samenwerking met de gebiedspartners.

5.3.3. Noodzakelijke maatregelen combineren we zoveel mogelijk met andere opgaven. Dit is opgenomen in het maatregelenplan (5.3.1). Voor het aandeel bodemdaling uit het maatregelenplan leggen we een claim neer bij de Bodemdalingscommissie.

Voor maatregelen die buiten het maatregelenplan Zuidlaardermeer vallen geldt dat deze jaarlijks worden bijgehouden en bijgewerkt.

4. Wateroverlast stedelijk gebied (5.4)

Actie		Gereed
5.4.1.	Samen met de gemeenten noodzakelijke maatregelen uitvoeren in het stedelijk gebied	2021

Wat gaan we doen in 2019?

5.4.1. De gemeente Oldambt bereidt maatregelen voor om de stedelijke wateropgave in te vullen.

Wanneer dit voldoende invulling geeft aan de doelstellingen van het waterschap kan de gemeente een beroep doen op een financiële bijdrage van het waterschap.

Uitvoering van de ingrepen wordt vooral in combinatie met maatregelen uit de gemeentelijke programma's gedaan. De uit te voeren (klimaat)stresstesten geven daarbij nog beter inzicht in de knelpunten en de daarvoor mogelijke oplossingen.

In Groningen-zuid stellen we een integraal plan op waarbij ook de opgaven voor de verbetering van de waterkwaliteit (ecologie) onderdeel van het plan is.

5. Droogte in de zomer/wateraanvoer (5.5)

Acties		Gereed
5.5.2.	Flexibel peilbeheer toepassen in nieuwe woonwijken en nieuwe meren	2021
5.5.4.	Stimuleren waterconserveringsmaatregelen	2021
5.5.5.	Vaststellen voorzieningenniveau voor wateraanvoer door het waterschap	2021
5.5.6.	Stimuleren van efficiënt watergebruik en verminderen watervraag	2021 ⁵
5.5.7.	Optimaliseren interne waterverdeling en eventueel aanpassing van infrastructuur	2021
5.5.8.	Ontwikkelen van beleid voor nieuwe (industriële) gebruikers van zoet water	2020

Wat gaan we doen in 2019?

5.5.2. Wordt waar mogelijk in nieuwe projecten meegenomen. Het ontwikkelen van nieuwe woonwijken en nieuwe meren komt momenteel echter maar sporadisch voor.

5.5.4. Wordt waar mogelijk in projecten meegenomen.

5.5.5. De pilot "stoppen doorspoelen Oldambt" loopt nog. In 2019 komt hierover een voorstel voor het algemeen bestuur. Voor de overige gebieden wordt het voorzieningenniveau in het proces van Waterdrager 3 (waterbeheerprogramma 2022 – 2027) meegenomen.

5.5.6. Wordt waar mogelijk in projecten meegenomen.

5.5.7. De studie naar kosten/baten van vergroten aanvoer naar Veenkoloniën is afgerond. De conclusies worden vertaald in een voorstel dat in Waterdrager 3 zal worden meegenomen.

5.5.8. Dit wordt met de provincies opgepakt.

6. Verdroogde natuurgebieden (5.6)

Acties		Gereed
5.6.1.	Bepalen mogelijkheden versnelling aanpak verdroogde gebieden door waterschap	2021
5.6.2.	Uitvoering van de restantopgave NNN (Natuurnetwerk Nederland) voor Groningen	2021
5.6.3.	Uitvoering van een deel van de verdrogingsmaatregelen binnen Natura 2000 Drentsche Aa	2021
5.6.4.	Opstellen inrichtingsplan voor verdrogingsopgave Oosterbos Emmen	2021 ⁶

Wat gaan we doen in 2019?

5.6.1. Met de provincies Groningen en Drenthe is afgesproken dat Prolander in 2019 een gezamenlijk plan voor inrichting van Lappenvoort-Oosterland zal uitwerken. Ons waterschap zal nauw betrokken worden bij deze planontwikkeling.

5.6.2. Als waterschap werken we ook mee aan de EVZ (ecologische verbindingszone) Schildmeer-Hoeksmeer en aan de EVZ Westerbroek, van beide projecten is de Provincie Groningen (Prolander) de opdrachtgever. De uitvoering vindt plaats in 2019, waarbij de EVZ Schildmeer- Hoeksmeer in 2019 afgerond zal worden en de uitvoering van de EVZ Westerbroek nog langer doorloopt.

Zie verder ook actie 4.7.1.

5.6.3. Hier is samenhang met acties 4.7.2. en 5.7.2. De uitvoering (door Prolander) van de inrichting Geelbroek. Het afronden van de analyse van haalbaarheid, opstellen projectplan en voorbereiden van uitvoering van beekverhoging en watervast houden bij Loonerdiep-Taarlooschediep. Het uitvoeren van de beekboderverhoging bij delen van het Zeegserloopje en van het Anloërdiepje.

⁵ Was oorspronkelijk 2018.

⁶ Was oorspronkelijk 2018.

5.6.4. Terreinbeheerder Staatsbosbeheer heeft interne maatregelen getroffen (tegengaan verdamping en vasthouden grondwater). De provincie Drenthe geeft hieraan geen prioriteit. Het waterschap laat het initiatief tot maatregelen bij de terreinbeheerders/eigenaren en de provincie. Het actiepunt zal daarom later afgerond worden.

7. Natura 2000 (5.7)

Acties		Gereed
5.7.1.	Uitvoering revitalisering rietoevers Zuidlaardermeer (zie KRW maatregel)	2021
5.7.2.	Uitvoering van beekboderverhoging Loonediep/Taarlosche diep, deel van Zeegserloopje en Anloërdiepje (zie KRW maatregel)	2021
5.7.3.	Onderzoek samen met provincie naar eventuele beekboderverhoging in overige beeklopen Drentsche Aa	2021 ⁷

Wat gaan we doen in 2019?

5.7.1. Is onderdeel van de uitvoering van maatregelplan uit actie 5.3.1. In het kader van het interreg project CANAPE werken we de revitalisatie van een aantal van de rietoevers uit.

5.7.2. Het afronden van haalbaarheidsanalyses, het vaststellen van projectplannen en het voorbereiden van de uitvoering van de beekboderverhogingen.

5.7.3. In de uitwerking van de Inrichtingsvisie beekdalen Drentsche Aa, in 2017 vastgesteld door het Overlegorgaan Drentsche Aa, is een eerste stap gezet in de haalbaarheidsanalyse van beekboderverhoging. Actie 5.7.2 betreft een pilot project waarin de haalbaarheid en effectiviteit van beekboderverhoging aan de praktijk wordt getoetst. Met de uitkomsten daaruit kunnen in 2021 conclusies worden getrokken over de haalbaarheid en effectiviteit van beekboderverhoging.

8. Grondwater (5.8)

Actie		Gereed
5.8.1.	Samen met provincies een nota grondwaterbeheer opstellen met daarin: <ul style="list-style-type: none"> - beschrijving van de visie (doelen/ambities) op het beheer van het grondwater-systeem - afspraken met provincies over samenwerking - inventarisatie van problemen die op korte termijn moeten worden aangepakt - concrete acties om die problemen op te lossen 	2019 ⁸

Wat gaan we doen in 2019?

5.8.1. De nota wordt in 2019 afgerond.

⁷ Was oorspronkelijk 2017.

⁸ Was oorspronkelijk 2018.

9. Onderhoud watergangen en vaarwegen (5.10)

Actie 5.10.1.	1. Toetsing/herziening status van watergangen en schouwsloten	Gereed 2020 ⁹
-------------------------	---	------------------------------------

Wat gaan we doen in 2019?

5.10.1. De hydrologische toetsing en gebiedsanalyses zijn afgerond. We starten in 2019 met het herzien van de status hoofdwatgang naar schouwslot en met het afstoten hiervan.

⁹ Was oorspronkelijk 2018.

Programma schoon en ecologisch gezond water

Beleidsdoel

We zorgen voor schoon en ecologisch gezond water, waarin systeemspecifieke dieren en planten voorkomen.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en ook het stelsel van kleinere watergangen voor de aan- en afvoer van water. Wij geven als waterschap advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de hydromorfologische inrichting en de fysisch-chemische samenstelling van het water van belang. Wij zorgen voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet aan de wettelijke normen.

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn de inrichtingsmaatregelen voor de KRW voor 80% gereed. We zien een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit, de gewasbeschermingsmiddelen laten alleen nog incidentele overschrijdingen zien, de zwemwateren hebben een goede bacteriologische kwaliteit, de zuiveringen dragen bij aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen en op een aantal locaties leveren we indien dit economisch rendabel is energie of produceren we grondstoffen.

Het programma schoon en ecologisch gezond water is in negentien onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van schoon en ecologisch gezond water te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Kaderrichtlijn Water (6.1)

Acties		Gereed
6.1.4.	Vaststellen nieuw maatregelenplan voor stroomgebiedsbeheerplan 2022 - 2027	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.1.4. In het voorjaar van 2019:

- gaan we de meetresultaten van 2018 opnemen in het advies over KRW doelbereik;
- leggen we het nieuwe bestuur de input voor de gebiedsprocessen voor;
- bereiden we de gebiedsprocessen per watersysteem voor;
- krijgen we de resultaten van de landelijke beleidsanalyse.

In het najaar van 2019 gaan we:

- de gebiedsprocessen voor de KRW in combinatie met onze overige opgaven houden;
- de eerste concepten voor de nieuwe KRW factsheets maken.

2. Herstel van de beek (6.2)

Acties			Gereed
6.2.1.	Westerwoldse Aa	15 km hermeandering	2019 ¹⁰
6.2.2.	Drentsche Aa	4 km hermeandering	2021
		3 stuks beekpeilverhoging	2021
6.2.3.	Hunze	17 km hermeandering	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.2.1. Zie actie 4.7.1.

6.2.2. De provincie Drenthe/Prolander werken (onder afstemming met ons waterschap) aan het beschikbaar krijgen van gronden voor natuurinrichting van het Rolderdiep en het Amerdiep.

Hermeandering zal deel uitmaken van deze natuurinrichting.

Samen met de gemeente Assen stellen wij een inrichtingsplan op voor de hermeandering van en water vasthouden rond het Witterdiep.

In samenhang met actie 5.7.2 afronden van de analyse van haalbaarheid, opstellen projectplan en voorbereiden van uitvoering van beekbodem- en beekpeilverhoging bij Loonerdiep-Taarloosche diep en delen van het Zeegserloopje en van het Anloërdiepje.

6.2.3. Integrale aanpak met acties 4.5.3., 4.7.3. en 6.5.4. Voor de gebieden Noordma, De Branden, Paardetangen en Voorste diep-Flessenhals worden de inrichtingsplannen afgerond en procedures doorlopen. Daarna start de uitvoering.

3. Natuurvriendelijke oevers in kanalen (6.3)

Acties			Gereed
	Aanleg natuurvriendelijke oevers (NVO):		2021
6.3.1.	Kanalen Westerwolde (waarvan 3,5 km gereed)	12 km	
6.3.4.	Kanalen Duurswold	2,7 km	
6.3.5.	Kanalen Hunze/Veenkoloniën	8 km	
6.3.6.	Noord-Willemskanaal	3 km	

Wat gaan we doen in 2019?

6.3.1. De realisatie van ca. 3,5 km NVO (periode 2018-2020).

6.3.4. De realisatie van 0,25 km NVO langs het afwateringskanaal. Verder vindt er momenteel een beoordeling plaats hoe de rest van de opgave ingevuld gaat worden.

6.3.5. De realisatie van ca. 6,5 km NVO (periode 2018-2020).

6.3.6. Het nader uitwerken waar, en op welke wijze, NVO in het Noord-Willemskanaal kunnen worden gerealiseerd.

¹⁰ Was oorspronkelijk 2018.

4. Herstel van meren (6.4)

Acties		Gereed
6.4.2.	Opstellen herstelplan Hondshalstermeer	2019
6.4.3.	Opstellen inrichtingsplan Zuidlaardermeer	2019
6.4.4.	Inrichting rietoevers Zuidlaardermeer	2021
6.4.5.	Inrichting moeraszone Wolfsbarge II bij het Zuidlaardermeer	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.4.2. Is al eerder doorgeschoven naar volgende planperiode. Er kan echter al eerder actie worden ondernomen. In 2019 wordt een plan opgesteld en daarna wordt gestart met uitvoering.

6.4.3. Het op te stellen inrichtingsprogramma wordt in 2019 afgerond.

6.4.4. De inrichting is onderdeel van de uitvoering van het maatregelplan uit actie 5.3.1. Zie ook actie 5.7.1. In het kader van het interreg project CANAPE werken we de revitalisatie van een aantal van de rietoevers uit.

6.4.5. De inrichting is afhankelijk van de beschikbaarheid van de gronden. De actie hiervoor ligt bij de provincie Groningen.

5. Vismigratie (6.5)

Acties	Realisering vispassages:	Gereed
6.5.2.	Westerwolde 8 vispassages	2019 ¹¹
6.5.3.	Drentsche Aa 2 vispassages	2021
6.5.4.	Hunze 7 vispassages	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.5.2. De realisatie van 7 vispassages vindt binnen project EHS Westerwolde (Renneborg – Ter Walslage) plaats. De 8^e vispassage in het Veelderdiep is momenteel in uitvoering.

6.5.3. Beide vispassages worden als onderdeel van de hermeandering van het Rolderdiep uitgevoerd.

6.5.4. Deze passages pakken we op als onderdeel van een integrale aanpak met actie 4.5.3, 4.7.3 en 6.2.3.. Voor de gebieden Noordma, De Branden, Paardetangen en Voorste diep-Flessenhals worden de inrichtingsplannen afgerond, procedures doorlopen en daarna gestart met de uitvoering. Voor vismigratieknelpunt gemaal Oostermoer is het plan van aanpak opgesteld.

6. Nutriënten (6.6)

Acties		Gereed
6.6.1.	Bepalen noodzaak maatregelen reductie fosfaat-nalevering uit de bodem in Drentsche Aa en Hunze	2019 ¹²

Wat gaan we doen in 2019?

6.6.1. Effectieve maatregelen bepalen we modelmatig in het project Top Soil. Deze maatregelen dienen ook als input voor het nieuwe beheerplan. Ook vindt een check met eigenaren landbouwgrond hierover plaats.

¹¹ Was oorspronkelijk 2018.

¹² Was oorspronkelijk 2017.

7. Gewasbeschermingsmiddelen (6.8)

Acties		Gereed
6.8.1.	Monitoring gewasbeschermingsmiddelen (GBM) op KRW-meetpunten	2021
6.8.2.	Maatregelen in Glastuinbouwgebieden samen met LTO Glaskracht	2021
6.8.3.	Waar mogelijk faciliteren we de aanleg van akkerranden	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.8.1. Uit de monitoringsresultaten van de afgelopen jaren blijkt dat we op een aantal KRW-meetpunten GBM overschrijding aantreffen. De monitoring op de KRW-meetpunten wordt daarom voortgezet.

6.8.2. Continuering van de 7 projecten van het Maatregelprogramma DuurSaam Glashelder. De gesubsidieerde onderdelen Bedrijfswaterscan, Kennisdeling en Lobby en Natrium-arm Gietwater worden halverwege het jaar (= eindtermijn subsidie) afgerond.

6.8.3. De lengte aan akkerranden worden verdubbeld in het Drentse deel van ons beheergebied in samenwerking met het AND (Agrarisch Natuur Drenthe). DAW project "Meer kennis minder middelen" wordt uitgevoerd in Groningse deel door ANOG (Agrarisch collectief Oost-Groningen). Wij denken daar in mee. Het Collectief Midden –Groningen (CMG) start met aanleg akkerranden (ca. 25 km) in Duurswold/Oldambt.

8. Verzilting (6.10)

Acties		Gereed
6.10.2.	Bepalen effect vermindering van doorspoeling op zoutgehalte en ecologie	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.10.2. De resultaten van het stoppen met doorspoelen op het Eemskanaal / Dollardboezem worden gepresenteerd.

9. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (6.11)

Actie		Gereed
6.11.1.	Actualiseren beleidsnota vergunningverlening en handhaving op basis van nieuwe Omgevingswet	2020 ¹³

Wat gaan we doen in 2019?

6.11.1. De actualisatie van deze beleidsnota is onderdeel van het implementatietraject Omgevingswet. De actualisatie start in 2019.

¹³ Was oorspronkelijk 2019.

10. Zuiveren (6.13)

Actie		Gereed
6.13.2.	Opheffen van de rwzi Scheve Klap en aansluiten op de rwzi Delfzijl	2020
6.13.3.	Doorvertaling van landelijk beleid naar mogelijke maatregelen terugdringing emissie van microverontreinigingen	2020 2021
6.13.4.	Verdere ontwikkeling van de rwzi als grondstoffenfabriek voor fosfaat en stikstof	2021
6.13.5.	Optimaliseren van de energieproductiemix (elektriciteit / gas) bij de rwzi's	

Wat gaan we doen in 2019?

6.13.2. In 2018-2019 voeren we een variantenstudie op hoofdlijnen uit voor de toekomst van rwzi Scheve Klap. Op basis van de uitkomst van deze variantenstudie wordt beslist welke variant we in 2020 uit gaan voeren. Mocht de rwzi goed blijven presteren zoals nu het geval is dan wordt de datum mogelijk ná 2020.

6.13.3. Uit de landelijke hotspotanalyse geneesmiddelen zijn onder anderen onze rwzi's Assen en Gieten naar voren gekomen als hotspots. In 2019 zetten wij ons onderzoek voort naar welke maatregelen wij kunnen treffen om het effect van (de emissie van) microverontreinigingen op het oppervlaktewater te reduceren. We houden daarbij rekening met het landelijk beleid.

6.13.4. We blijven de mogelijkheden volgen van toepassing van zuiveringsslib voor fosfaatterugwinning en als bodemverbeteraar. Daarnaast nemen we mogelijk deel aan een meerjarig onderzoek met de ongebonden waterschappen waarbij de teelt van energiegewassen op slib zal worden onderzocht.

6.13.5. Voorbereiding en uitvoering van het vervangen van de Wkk's op rwzi Scheemda en rwzi Assen. De nieuwe Wkk's zullen een hoger energetisch rendement hebben zodat we minder elektriciteit hoeven in te kopen.

Vorbereiden en uitvoeren van de vervanging van de puntbeluchter van de rwzi Stadskanaal.

11. Visstandbeheer (6.14)

Actie		Gereed
6.14.1.	Opstellen regionaal aalbeheerplan	2019 ¹⁴

Wat gaan we doen in 2019?

6.14.1. Het regionaal aalbeheerplan wordt in 2019 afgerond en aan het bestuur voorgelegd.

12. Exoten (6.15)

Actie		Gereed
6.15.1.	Rapportage van verspreiding en effecten op KRW-doelstellingen van de Gevlekte Amerikaanse Rivierkreeft en Chinese Wolhandkrab	2020 ¹⁵

Wat gaan we doen in 2019?

6.15.1. Op basis van de beschikbare informatie zal in 2019 de eindrapportage worden opgesteld.

¹⁴ Was oorspronkelijk 2021.

¹⁵ Was oorspronkelijk 2021. Door een betere spreiding van de werkzaamheden in de voorliggende beheerplanperiode kan het plan eerder worden afgerond.

13. Drinkwateronttrekkingsgebied (6.16)

Actie		Gereed
6.16.1.	Uitvoeren afgesproken maatregelen uit Uitvoeringsprogramma oppervlaktewateronttrekkingen Drentsche Aa	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.16.1.

- Aanleg akkerranden.
- Aanpak erfemissie (maximaal 40 erven emissie loos) en aanleg nieuwe vulplaatsen.
- Verduurzaming van teelten in het gebied. De risicokaarten voor uit- en afspoeling gewasbeschermingsmiddelen, die beschikbaar komen uit Top Soil, worden hierbij ingezet.
- Effectmonitoring van genomen maatregelen.
- Actualisatie gebiedsdossier.
- Met de actualisatie van de provinciale omgevingsverordening voor Drentsche Aa wordt een begin gemaakt.
- Verduurzaming stedelijk onkruidbeheer: gesprekken met bedrijven, sportvelden / recreatierreinen.
- Doorlopende communicatie van het programma / de projecten.

14. Zwemwater (6.17)

Actie		Gereed
6.17.1.	Bepalen maatregelen ter verbetering van bacteriologische waterkwaliteit	2021
6.17.2.	Uitbreiden monitoring zwemwateren met blauwalgen	2021
6.17.3.	Ondersteunen onderzoek zwemwater / blauwalgenproblematiek	2021

Wat gaan we doen in 2019?

6.17.1. Onderdeel van reguliere werkzaamheden. Op dit moment zijn er geen locaties waar de bacteriologische kwaliteit dermate is dat maatregelen nodig zijn.

6.17.2. De monitoringsresultaten zullen worden verwerkt en per locatie zal er een advies opgesteld worden waarin aangegeven wordt welke maatregelen kunnen bijdragen aan het verminderen van blauwalgoverlast.

6.17.3. Is onderdeel van de reguliere werkzaamheden.

15. Overige wateren inclusief stedelijk water (6.18)

Acties		Gereed
6.18.1.	Samen met gemeenten vaststellen voor welke stedelijke wateren een streefbeeld en maatregelenpakket wordt opgesteld	2021 ¹⁶

Wat gaan we doen in 2019?

6.18.1. In 2019 willen we samen met de gemeenten hier een start mee maken.

¹⁶ Datum gereed was 2017, daarna 2020.

16. Waterketen (6.19)

Acties		Gereed
6.19.1.	Opstelling integrale afvalwaterbeleidsplannen	2019
6.19.2.	Invoering integraal meet- en monitoringssysteem	2019

Wat gaan we doen in 2019?

6.19.1. Voor de nieuwe gemeente Westerwolde gaan we het vastgestelde afvalwaterbeleidsplan van 2016 (opgesteld samen met Oldambt en Stadskanaal) aanpassen aan de uitgangspunten van de nieuwe gemeente. In 2019 gaan we met Groningen, Ten Boer en Haren aan de slag voor het opstellen van een afvalwaterbeleidsplan. Met de per 1 januari 2019 nieuw gevormde gemeente Het Hogeland en Westerkwartier zullen nog nadere afspraken worden gemaakt.

6.19.2. Gestart wordt met de zuiveringskringen Scheemda en Gieten. Voor de realisatie is vanuit ons Waterschap een projectgroep ingericht. Voor een goede afstemming met betrokkenen is een begeleidingsgroep ingesteld. In 2019 zal het systeem verder worden uitgebouwd.

Programma water en ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

We zorgen voor een optimale afstemming tussen water en ruimtelijke ordening en borgen daarbij dat water een meesturende rol heeft in de ruimtelijke ordening.

Ruimtelijke ordening en waterbeheer hebben grote invloed op elkaar. Vroeger moest het water zich aanpassen aan de eisen van de ruimtelijke ordening en de diverse gebruiksfuncties zo goed mogelijk faciliteren. Recente waterproblemen toonden aan dat we wateropgaven niet meer alleen met technische ingrepen kunnen oplossen, maar dat we meer en meer van natuurlijke processen gebruik moeten maken. Dat vraagt echter om ruimte. Bovendien is het onverstandig om zonder meer ruimtelijke bestemmingen te plannen, die op het gebied van waterbeheer niet toekomstbestendig zijn en op een later tijdstip tot extra maatschappelijke ingrepen en kosten leiden. Daarnaast biedt de combinatie met water kansen voor andere maatschappelijke domeinen, bijvoorbeeld recreatie en toerisme. Kortom, water stelt eisen en beperkingen aan de ruimtelijke inrichting, maar biedt aan de andere kant ook mogelijkheden. Om dat bij de ontwikkeling van ruimtelijke visies en plannen goed tot zijn recht te laten komen, is een vroegtijdige, meedenkende en toetsende benadering vanuit het waterschap en samenwerking met provincie en gemeente essentieel. Door de OESO is onlangs een rapport over het waterbeheer in Nederland uitgebracht waarbij ook gewezen is op versterking van de relaties tussen water, landgebruik en ruimtelijke ordening (o.a. integrale gebiedsgerichte aanpak). De door de OESO gesignaleerde versterking van de relaties tussen water, ruimtelijke ordening en landgebruik onderschrijven wij en daar willen we in de praktijk ook naar handelen.

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn we vroegtijdig betrokken bij alle ruimtelijke ontwikkelingen en keuzen die relevant voor ons zijn. Klimaatbestendigheid en waterveiligheid zijn volwaardig ingebed in alle ruimtelijke visies en plannen die ons beheergebied raken. Tevens is er samen met de provincies bepaald in welke situaties we het principe van functie volgt peil hanteren in plaats van peil volgt functie.

Het programma water en ruimtelijke ordening is in twee onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van water en ruimtelijke ordening te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Prominentere rol voor water (7.1)

Acties		Gereed
7.1.1.	Samen met gemeenten en provincie uitwerken beleid voor ruimtelijke adaptatie conform afspraken uit Deltaprogramma	2020
7.1.2.	Intensivering van ons relatiebeheer met provincies en gemeenten om een vroegtijdige, kansen scheppende en optimale afstemming tussen water en r.o.-functies te realiseren	2021

Wat gaan we doen in 2019?

7.1.1. Ruimtelijke Adaptatie wordt regionaal opgepakt, vanuit het RBO. Samen met gemeenten worden stresstesten uitgevoerd. Ervaringen uit onder andere de pilots in Groningen, Stadskanaal en Veendam/Pekela worden daarbij toegepast.

7.1.2. Dit is onderdeel van de reguliere werkzaamheden en is daarbij voortdurend een aandachtspunt.

2. Houdbaarheid "peil volgt functie" (7.2)

Actie 7.2.1.	Samen met de provincies werken we een strategie uit rond de discussie 'peil volgt functie – functie volgt peil'	Gereed 2020 ¹⁷
------------------------	---	-------------------------------------

Wat gaan we doen in 2019?

7.2.1. Dit punt wordt in 2020 opgepakt. Aan de hand van de uitkomsten van de pilot veenoxidatie en het beekdalenbeleid wordt het gesprek met de provincie Groningen opgestart.

¹⁷ Was oorspronkelijk 2016, daarna 2017.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2019	Begroting 2018
Veiligheid		
Kapitaallasten	4.544	4.951
Personeelslasten	1.591	1.537
Overige lasten/baten	5.198	5.205
Totaal	11.333	11.693
Watersystemen		
Kapitaallasten	14.847	15.232
Personeelslasten	14.916	14.178
Overige lasten/baten	25.695	25.001
Totaal	55.458	54.411
Organisatie		
Kapitaallasten	1.629	1.342
Personeelslasten	11.716	10.521
Overige lasten/baten	10.460	10.861
	23.805	22.724
waarvan doorberekend*	6.198	5.686
Totaal	17.607	17.038
	84.398	83.142

*Via de uurtarieven van medewerkers wordt een deel van de kosten van dit programma (huisvesting en automatisering) doorberekend aan de programma's veiligheid en watersystemen. Om een dubbeltelling te voorkomen worden deze kosten op dit programma in mindering gebracht.

Investeringsuitgaven per programma

	Begroting 2019	Begroting 2018
Veiligheid	4.386.000	3.275.000
Watersystemen	14.420.000	13.257.000
<i>Waarvan voor zuiveringsbeheer:</i>	<i>2.946.000</i>	<i>2.014.000</i>
Organisatie	3.837.000	4.890.000
Totaal	22.643.000	21.422.000

Hoofdstuk 3. Beschouwingen bij de begroting 2019

Hoofdstuk 3 van de begroting is onderverdeeld in een aantal paragrafen. Een aantal hiervan is voorgeschreven in het Waterschapsbesluit. De volgende onderwerpen worden behandeld.

- A. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar
- B. Uitgangspunten en normen
- C. Uitkomst van de begroting 2019
- D. Waterschapsbelastingen
- E. Kostentoerekening
- F. Weerstandsvermogen
- G. Investeringsprogramma
- H. Financiering (treasuryparagraaf)
- I. Risicoparagraaf
- J. Verbonden partijen
- K. Bedrijfsvoering
- L. EMU-saldo

A. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

Het beleid van het waterschap wordt gevormd door externe en interne kaders en ontwikkelingen. In hoofdstuk 2, het programmaplan, worden vooral externe kaders benoemd (onder andere KRW) en doorvertaald naar de beleidsdoelstellingen van het waterschap. Het programmaplan 2019 is gebaseerd op het beheerprogramma 2016-2021. De opbouw is hiervan afgeleid. Het coalitieakkoord is ook een intern kader. Financieel vormt de meerjarenraming 2019 – 2022 (AB 4 juli 2018) een belangrijk kader. De economische situatie van Nederland is ook van belang voor het opstellen van de begroting.

De volgende ontwikkelingen kunnen hier genoemd worden.

De economie in Nederland

De Nederlandse economie ontwikkelt zich gunstig. In de Macro Economische Verkenning (MEV) 2019 van het Centraal Planbureau wordt voor 2019 een economische groei verwacht van 2,5%. De consumptie van huishoudens, de overheidsbestedingen, uitvoer en bedrijfs- en woninginvesteringen dragen bij aan de economische groei. De werkloosheid daalt in 2019 verder naar een historisch laag niveau van 3,5% (laagste niveau sinds 2001). De verwachting is dat het EMU-saldo positief uitkomt en stijgt naar + 0,9%. De inflatie bedraagt naar verwachting 2,4% in 2019. Hogere arbeidskosten en de verhoging van het lage btw-tarief werken door in een hoger inflatiecijfer. Door (vooral fiscale) maatregelen uit het regeerakkoord stijgt de doorsnee statische koopkracht niettemin met 1,3% in 2019.

De meerjarenraming 2019 - 2022

Begin juli is door uw algemeen bestuur de meerjarenraming 2019 – 2022 vastgesteld. Deze meerjarenraming ging uit van een gemiddelde lastenstijging van 0,6% per jaar. Voor de taak watersysteembeheer stijgen de lasten tot en met 2022 met 2,0% per jaar. De taak zuiveringsbeheer geeft jaarlijks een daling. Deze "scheve" lastenontwikkeling komt doordat we veel opgaven en dus kosten in het watersysteembeheer (KRW, veiligheid) hebben. Bij het zuiveringsbeheer hebben we

minder opgaven. Hierbij wordt nog opgemerkt dat de huidige discussie over het verwijderen van medicijnresten, op termijn kan leiden tot een kostenverhoging van de taak zuiveringsbeheer.

Omgevingswet

Het doel van de Omgevingswet is het bundelen van heel veel wetten met betrekking tot de fysieke leefomgeving (bodem, geluid, lucht, water etc.). Met als doel met minder regels toe te kunnen. De diverse overheden moeten hun plannen integreren en onderling op elkaar afstemmen. Daarnaast probeert de Omgevingswet alle informatie digitaal beschikbaar te stellen, waardoor burgers, initiatiefnemers en overheden gemakkelijker over informatie kunnen beschikken.

Voor het waterschap zijn de waterschapsverordening (waarin we alle waterschapsregels opnemen), het inbrengen van het waterbelang bij gemeente en provincie en de integratie (afstemming) van het vergunningproces met andere overheden belangrijke opgaven.

De Omgevingswet zal naar verwachting op 1 januari 2021 ingaan.

Vanaf 2017 hebben we € 100.000,- per jaar in de begroting opgenomen als ondersteuning voor de implementatie van de Omgevingswet. Al bekende ICT-investeringen, die in relatie staan met de Omgevingswet zijn in het investeringsschema opgenomen.

Bepalend voor het werkelijk vormgeven van onze opgaven is het bepalen wat voor waterschap we willen zijn. Hoeveel ruimte wil je initiatiefnemers (burger of bedrijf) geven, hoe is onze relatie met collega overheden (één overheid gedachte of eigen identiteit?). Dergelijke vragen zijn onderdeel van de uitgangspunten voor het op te stellen waterbeheerprogramma 2022 – 2027. Begin 2019 vindt over deze uitgangspunten besluitvorming in het algemeen bestuur plaats.

Daarna kunnen we verder vormgeven aan de implementatie.

Interbestuurlijk programma (IBP)

Samen met het kabinet werken de decentrale overheden samen om een aantal maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan te pakken. Hiervoor is in februari 2018 een interbestuurlijk programma gestart. Dit IBP is ingedeeld in een aantal thema's, waaronder "klimaat", "energie" en "vitaal platteland".

Concrete afspraken zijn nog niet gemaakt, maar deze zullen wel invloed hebben op (het beleid / werkterrein van) de waterschappen.

10 puntenplan Nutriënten en Gewasbeschermingsmiddelen

In het AB van 13 december 2017 is als onderdeel van het 10 puntenplan Nutriënten en Gewasbeschermingsmiddelen (GBM) besloten maatregelen te gaan voorbereiden op RWZI Gieten en RWZI Assen om met name de fosfaatbelasting te reduceren. Hiervoor is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 100.000,- voor de verdere planuitwerking en onderzoeken. Dit zal worden uitgevoerd in 2018.

De eerste berekeningen op hoofdlijnen laten geraamde investeringen voor Gieten en Assen zien van respectievelijk € 0,8 miljoen en € 2,7 miljoen, totaal € 3,5 miljoen. Dit bedrag is voorlopig meegenomen in de planning van de investeringen voor 2020. In de loop van 2018 zal, na de planuitwerking en onderzoeken, een nauwkeuriger berekening van de uitvoeringskosten worden gemaakt.

Nieuwbouw Laboratorium

De nieuwbouw van ons Laboratorium is gestart in april 2018. De bouw verloopt conform de planning.

B. Uitgangspunten en normen

De basis voor het opstellen van deze begroting is de “meerjarenraming (MJR) 2019 - 2022” waarmee u op 4 juli 2018 heeft ingestemd.

De volgende algemene uitgangspunten zijn voor de begroting 2019 toegepast.

Personeelslasten

Formatie

De personeelslasten zoals opgenomen in de meerjarenraming zijn verhoogd als gevolg van (prognose)uitbreiding aan formatie. Ten grondslag ligt daaraan onder meer de besluitvorming in relatie tot de waterkwaliteit waaronder het 10 puntenplan Nutriënten en Gewasbeschermingsmiddelen. Dit leidt tot meer meten, analyseren en handhaven. Hiervoor zijn 2 extra handhavers en 2 extra analisten aangesteld. Deze maken onderdeel uit van de formatie-uitbreiding. De resterende formatievraag heeft als grondslag de uitbreiding van werkzaamheden op het terrein van de invoering van de omvangrijke omgevingswet, de landelijke aansluitverplichtingen tot digitale dienstverlening (bijvoorbeeld vergunningen) en het wettelijk verplicht open stellen van bedrijfsdata aan burgers en ketenpartners. Ook speelt het KRW doelbereik een rol en de toenemende planologie en aanverwante investeringen daaromtrent. In concreto betekent dit werkzaamheden op het terrein van planologie, ICT/beveiliging, projectleiding, databeheer en (hydro)technologie.

De totale formatie waarmee in de begroting rekening wordt gehouden om aan onze (wettelijke) verplichtingen te kunnen voldoen bedraagt derhalve 327,5 fte (was 317,5). Deze limiet gekoppeld aan omscholing, flexibilisering en aansturing moet leiden tot het gewenste resultaat waar we ons als organisatie aan hebben gecommitteerd. De stijging van de personeelslasten wegens de hogere formatie bedraagt € 743.000 hetgeen overeenkomt met 0,8% van de totale begroting.

Loonkosten

In de zomer van 2018 is een cao-akkoord afgesloten die loopt van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2019. Volgens dit akkoord worden de salarissen per 1 april 2019 verhoogd met 3,25%. Voor de begroting 2019 betekent dit omgerekend een stijging van 2,5%. Daarnaast wordt het IKB (individueel keuze budget) vereenvoudigd en pensioengevend. Dit vertegenwoordigt een gemiddelde stijging van 0,75%. Het totale cao-effect voor 2019 is derhalve 3,25%. Daarnaast is rekening gehouden met de reguliere stijgingen zoals de treden in de functieschalen en premiestijgingen sociale lasten.

Prijzen

Over het algemeen volgen wij de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) ten aanzien van de prijsontwikkelingen. Dit voorjaar heeft het CPB het Centraal Economisch Plan (CEP) uitgebracht. Deels door de stijgende arbeidskosten en de verhoging van het lage btw-tarief stijgt de inflatie in 2019 naar 2,4%. Aangezien de verhoging van het lage btw-tarief voor ons weinig effect zal hebben, is in deze begroting uitgegaan van 2%.

Kapitaallasten

De kapitaallasten, zoals berekend in de begroting 2019, zijn gebaseerd op een investeringsvolume van € 15 miljoen. Het renteomslagpercentage voor 2019 is berekend op 2,66% (2018 2,82%). In bijlage 1 is de voor 2019 geplande werkvoorraad investeringen opgenomen.

Dividendopbrengst Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Tot en met 2011 keerde de NWB jaarlijks een dividenduitkering uit van ca. € 1,4 miljoen. Door strengere internationale eisen gesteld aan banken, werd de NWB verplicht een hoger eigen vermogen aan te houden. De verwachting is dat de NWB in 2019 weer kan overgaan tot dividenduitkering.

Het streven van de NWB om weer over te gaan tot dividenduitkering, in 2019 over 2018, is neergelegd in een verzoek bij de toezichthouder, de ECB (Europese Centrale Bank). Een reactie van de ECB wordt eind 2018 verwacht. Voorlopig is rekening gehouden met een dividenduitkering van € 1 miljoen ingaande 2019.

Onvoorzien

In ons financieel statuut is geregeld dat de hoogte van de stelpost onvoorzien per taak is gekoppeld aan de omzet van die taak. De raming voor onvoorzien per taak bedraagt thans 0,125% van de omzet.

Voor de taak watersysteembeheer bedraagt de raming voor onvoorzien € 58.000,- en voor de taak zuiveringsbeheer € 50.000,-.

Jaarrekening 2017, voorjaarsrapportage 2018 en najaarsrapportage 2018

De eventuele structurele effecten van deze rapportages zijn in deze begroting verwerkt.

C. Uitkomst van de begroting 2019

Deze begroting is gebaseerd op de op 4 juli 2018 vastgestelde MJR 2019 – 2022. De uitkomst van de begroting 2019 is € 1,1 miljoen hoger dan de verwachte uitkomst voor 2019.

UITKOMST BEGROTING 2019 (bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2019
Jaarschijf 2019 volgens de MJR 2019 – 2022 (excl. aanwending algemene reserves)	85,3
BEGROTING 2019 (excl. aanwending reserves)	86,4

Ten opzichte van de verwachte uitkomst vallen de lasten € 1,1 miljoen hoger uit. In grote lijnen is dit te verklaren door de uitkomsten van de nieuw afgesloten cao en de uitbreiding van de formatie.

Ten opzichte van de begroting 2018 zijn de lasten gestegen met € 1,4 miljoen (1,6%). Voor een gedetailleerdere toelichting op de verschillen met de begroting 2018 verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.

D. Waterschapsbelastingen

Het belastingstelsel voor waterschappen bestaat uit drie heffingen: de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing (heffing op indirecte lozingen) en de verontreinigingsheffing (heffing op directe lozingen). De watersysteemheffing heeft betrekking op de zorg voor de waterkering, de waterkwantiteit en de (passieve) waterkwaliteit waarbij de kosten worden toegedeeld op basis van waardeverhouding. Binnen de watersysteemheffing zijn vier belastingcategorieën: Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd (niet zijnde natuur) en Natuur. Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde objecten (niet zijnde natuur) wordt de maximale tariefdifferentiatie (tariefverlaging van 75%) toegepast. Vanaf 2013 wordt eveneens een differentiatie (+ 100%) voor openbare verharde wegen toegepast. Het tarief voor verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief voor zuiveringsheffing.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 4 juli 2018 is de nieuwe kostentoedelingsverordening (KTV) ingaande 2019 vastgesteld. De in deze begroting opgenomen tarieven zijn hierop gebaseerd. Volgens de Waterschapswet moet dat minimaal eens per vijf jaar gebeuren. In de KTV staat de procentuele verdeling van de kosten van het watersysteem over de belastingcategorieën ingezetenen, gebouwd, ongebouwd en natuur. De verdeling is gebaseerd op een bestuurlijke keuze voor het ingezetenenaandeel en een berekening van de onderlinge waardeverhoudingen voor de overige categorieën. Op basis van een extern uitgevoerd onderzoek naar oppervlaktes en waardes per hectare is de volgende procentuele verdeling berekend:

Categorie:	oud	nieuw
Ingezetenen	29%	29%
Gebouwd	49,6%	48,6%
Ongebouwd	21,2%	22%
Natuur	0,2%	0,4%

De verhoging van het aandeel ongebouwd van 21,2% naar 22% heeft een stijgend effect van 4,5% op het tarief ongebouwd. De daling van het aandeel gebouwd van 49,6% naar 48,6% heeft een dalend effect van 3,6% op het tarief gebouwd.

Het tarief ongebouwd stijgt in 2019 t.o.v. 2018 met 7,6%. Dit betreft voor 4,5% het effect van de nieuwe KTV, voor 2% de stijging 2019 t.o.v. 2018 en voor 1,1% een lichte daling van het aantal ha. wegen en een lichte stijging van het aantal ha. natuur t.o.v. 2018.

Voor het zuiveringsbeheer worden de kosten verdeeld op basis van het aantal vervuilingseenheden.

Per taak kan het volgende beeld worden gegeven ten aanzien van de te ontvangen belastingopbrengsten en hiervoor in rekening te brengen belastingtarieven. De belastingtarieven voor de watersysteemheffing zijn gebaseerd op de kostentoedeling watersysteemheffing 2019.

WATERSYSTEEMHEFFING

Begroting 2019 watersysteemheffing (bedragen x € 1.000)

	begroting 2019	begroting 2018
Netto kosten	47.371	46.552
Bedrag voor onvoorzien	58	57
Kosten kwijtschelding	695	695
Algemene opbrengsten (bespaarde rente)	-600	-722
Ottrekking bestemmingsreserves	-1.008	-1.056
Saldo: te ontvangen via belastingheffing	46.516	45.526
Inzet algemene reserve	-1.967	-1.865
Te ontvangen belastingopbrengst	44.549	43.661

De inzet van de algemene reserve zorgt voor een lagere werkelijk te ontvangen belastingopbrengst. De belastingopbrengst is 2% hoger t.o.v. 2018, conform aangegeven in de MJR. Met de door het NBK beschikbaar gestelde gegevens voor de grondslagen van belastingheffing kunnen de volgende tarieven worden berekend.

Tarieven 2019	begroting 2019	begroting 2018	Stijging in %
ingezetenen	73,15	71,76	1,9%
gebouwd (basis)	0,04904%	0,05105%	-3,9%
gebouwd (buitendijks)	0,01392%	0,01470%	-5,3%
ongebouwd (basis)	62,07	57,66	7,6%
ongebouwd (buitendijks)	16,09	15,05	6,9%
ongebouwd (wegen)	123,37	114,47	7,8%
natuur	5,51	3,32	66,0%
verontreinigingsheffing	73,79	73,18	0,8%

Toelichting:

Door de nieuwe kostentoedelingsverordening (KTV) wijken de tarieven 2019 sterk af van de tarieven 2018. Een toelichting is hierboven reeds gegeven.

Ook de invloed van de ontwikkeling van de heffingseenheden zorgt voor een verschillend stijgingspercentage van de tarieven. Hierdoor ontstaan afwijkingen ten opzichte van het vorig jaar. Voor 2019 is rekening gehouden met een stijging van de WOZ-waarden in 2019 van 4%. Als de WOZ-waarde stijgt, daalt het tarief.

ZUIVERINGSHEFFING

Begroting 2019 zuiveringsheffing

(bedragen x € 1.000)

	begroting 2019	begroting 2018
Netto kosten	38.320	37.959
Bedrag voor onvoorzien	50	49
Kosten kwijtschelding	1.522	1.522
Algemene opbrengsten (bespaarde rente)	-43	-49
Saldo: te ontvangen via belastingheffing	39.849	39.481
Inzet algemene reserve	0	0
Te ontvangen belastingopbrengst	39.849	39.481

Tarieven 2019	begroting 2019	begroting 2018	Stijging in %
Zuiveringsheffing	73,79	73,18	0,8%

Samenvattend tarievenoverzicht 2019

Door middel van een afzonderlijk tarievenbesluit (aanpassing belastingverordeningen) zullen wij u voorstellen de tarieven voor 2019 vast te stellen.

Tarievenoverzicht

Categorie	Tarief 2019 (Begroting)	Belastingopbrengst 2019	Belastingopbrengst 2018
Ingezetenen	€ 73,15	€ 13.183.092	€ 12.924.717
Gebouwd (basis)	0,04904%	€ 21.420.065	€ 21.442.149
Gebouwd (buitendijks)	0,01392%	€ 9.885	€ 8.677
Ongebouwd (basis)	€ 62,07	€ 8.330.898	€ 7.803.463
Ongebouwd (buitendijks)	€ 16,09	€ 3.781	€ 3.387
Ongebouwd (wegen)*	€ 123,37	€ 1.036.380	€ 1.018.841
Natuur	€ 5,51	€ 195.382	€ 112.407
Verontreinigingsheffing	€ 73,79	€ 368.974	€ 347.609
Zuiveringsheffing	€ 73,79	€ 39.849.274	€ 39.481.127
Totaal belastingopbrengst		€ 84.397.731	€ 83.142.377

* Doordat vanaf 2013 twee tariefdifferentiaties worden toegepast, is het mogelijk dat beide tegelijkertijd kunnen worden toegepast bij buitendijks gelegen wegen. Hiervoor geldt dan een tarief van € 77,41.

Lastendruk

De belastingtarieven voor 2019 laten voor vijf voorbeeldbelastingbetalers de volgende lastenontwikkeling zien.

	Begroting 2019	Begroting 2018	Vershil
Gezin met huurwoning	€ 294,52	€ 291,30	+1,1%
Gezin met een eigen huis van € 200.000,-*	€ 392,60	€ 389,32	+0,8%
Gezin met 80 ha. bouwland, waarde gebouw € 400.000,-*	€ 5.456,28	€ 5.100,13	+ 7,0%
MKB bedrijf, waarde gebouw € 2 mln., 10 VE*	€ 1.718,70	€ 1.711,96	+ 0,4%
Industrieel bedrijf, waarde gebouw € 10 mln., 800 VE	€ 63.936,-	€ 63.444,80	+ 0,8%

* Voor een goede vergelijking wordt de WOZ waarde gecorrigeerd voor de verwachte waardeverandering. In deze vergelijking is uitgegaan van een WOZ-waarde van de eigen woning van € 200.000,- in 2019. Voor de verwachte stijging van de WOZ-waarde is uitgegaan van 4%. Hetzelfde gebeurt naar rato bij het gezin met bouwland, het MKB- en het industrieel bedrijf.

Naast de verschillen door de nieuwe kostentoedelingsverordening spelen ook de heffingseenheden een rol in de verschillen tussen de jaren.

Over het algemeen volgen de tarieven de lastenontwikkeling per taak. De verschillen worden duidelijk bij onze "voorbeeld belastingbetalers".

Door veranderingen in de heffingseenheden (aantal ingezetenen, hectares ongebouwd etc.) treden onderling wel verschillen op. Hier speelt mee dat het aantal eenheden (hectares) bij ongebouwd

jaarlijks afneemt. Bij de overige belastingcategorieën stijgt het aantal eenheden (WOZ-waarde, aantal ingezetenen). Bij een verlaging van het aantal eenheden, stijgt het tarief per eenheid.

Het kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Net als de meeste waterschappen heeft ook het algemeen bestuur van ons waterschap hiertoe besloten. Hierbij is de norm op 100% gesteld. Een norm van 100% houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau. Het aantal verzoeken ligt gemiddeld op ca. 13.000 stuks per jaar. Ongeveer 70% hiervan wordt gehonoreerd. In het Groninger gebied wordt bij het afhandelen van de kwijtscheldingsverzoeken in de meeste gevallen samengewerkt met de gemeenten. Kwijtschelding beperkt zich tot ingezetenen (de zuiveringsheffing voor woningen en de watersysteemheffing ingezetenen). Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk omdat het bezit van woningen, gebouwen, ongebouwd en natuurterreinen vermogen veronderstelt. Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de kwijtscheldingsregeling waterschap Hunze en Aa's 2012.

Aanpassing belastingstelsel

De Commissie Aanpassing Belastingstelsel (CAB) van de Unie van Waterschappen heeft in mei 2018 haar eindrapport uitgebracht en aangeboden aan de Unie van Waterschappen. Het Uniebestuur heeft vervolgens een besluit genomen en een pakket aan voorstellen aan de leden waterschappen aangeboden. In september heeft u uitvoerig over de voorstellen voor een nieuw belastingstelsel voor de waterschappen gesproken. De mening van het algemeen bestuur is aan het Uniebestuur kenbaar gemaakt. In de ledenvergadering van 14 december 2018 vindt besluitvorming over de voorstellen plaats.

Het is vervolgens aan het kabinet hoe met deze voorstellen wordt omgegaan. Dit betekent dat een eventuele noodzakelijke wijziging van de Waterschapswet (waarin het belastingstelsel van de waterschappen is opgenomen) niet eerder dan in 2022 van kracht zal gaan. Op korte termijn verandert ons belastingstelsel dus niet.

E. Kostentoe rekening

In artikel 4.2, lid 4 van het Waterschapsbesluit, is opgenomen dat de kostentoe rekening plaatsvindt op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria.

De totale begroting per taak bestaat uit de som van de directe kosten en opbrengsten en alle doorberekende kosten van de ondersteunende producten. De kosten van de producten bestaan uit directe en indirecte (netto) kosten. Alle kosten worden uiteindelijk toegerekend aan de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer en worden gedekt door de belastingheffing over beide taken.

De begroting is ingedeeld in primaire producten en ondersteunende producten. De primaire producten zijn de producten die een directe bijdrage leveren aan de taken van het waterschap. Een voorbeeld hiervan is het product peilbeheer. De ondersteunende producten zijn de producten die de totstandkoming van de primaire producten ondersteunen. Een voorbeeld hiervan is huisvesting. De ondersteunende producten worden middels verdeelsleutels toegerekend aan de primaire producten. De primaire producten kunnen grotendeels rechtstreeks worden toegerekend aan één van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Een aantal producten is taakoverschrijdend en wordt

verdeeld over beide taken. In de AB vergadering van 25 juni 2008 zijn de diverse verdeelsleutels vastgesteld. In de AB vergadering van 30 mei 2012 is ingestemd met een wijziging in deze verdeling. Hieronder volgt een overzicht van de toerekening van de beleidsproducten aan de twee taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Beleidsproduct	Watersysteem-beheer	Zuiverings-Beheer	Totaal
- Planvorming	90%	10%	100%
- Aanleg en onderhoud van waterkeringen	100%		100%
- Inrichting en onderhoud van watersystemen	100%		100%
- Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken		100%	100%
- Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	100%		100%
- Vergunningverlening en handhaving keur	100%		100%
- Beheersing van lozingen			
Aanpak diffuse emissies derden	100%		100%
Handhaving watervergunningen en meldingen	75%	25%	100%
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	50%	50%	100%
- Heffing en invordering	Specifiek per taak en het watersysteembeheer onderverdeeld naar belastingcategorie.		
- Bestuur en externe communicatie	50%	50%	100%
- Dekkingsmiddelen			
Dividend opbrengst NWB	50%	50%	100%
Overige posten	Specifiek per taak.		

Hieronder worden de verdeelsleutels van de ondersteunende producten weergegeven.

Ondersteunend product	Verdeelsleutel
- Management en organisatie Beleids en beheerinstrumenten Facilitaire zaken/interne faciliteiten	De verdeling van deze producten is op basis van de verhouding van de omzet van de primaire producten.
- Informatisering/informatiebeleid en automatisering	De verdeling is op basis van het aantal geautomatiseerde werkplekken per afdeling en wordt d.m.v. een opslag op het uurtarief van de afdelingen over de producten verdeeld.
- Informatisering/centrale (geo)grafische informatie	100% watersysteembeheer.
- Facilitaire zaken/huisvesting	De verdeling is op basis van de ingebruik zijnde m ² 's van de afdelingen en wordt d.m.v. een opslag op het uurtarief van de afdelingen over de producten verdeeld.
- Bemonstering en analyse (Laboratorium)	De verdeling vindt plaats op basis van het aantal ILOW punten (Integraal Laboratorium Overleg Waterkwaliteitsbeheerders) over de primaire producten.

F. Weerstandsvermogen

De algemene reserves worden vooral gebruikt als algemeen weerstandsvermogen. Het hebben van voldoende eigen vermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers zoals bijvoorbeeld beschreven in de risicoparagraaf op te kunnen vangen indien ze zich voordoen.

Uitgangspunt is de omvang van deze reserves in overeenstemming te brengen met het in ons Financieel Statuut gebruikte uitgangspunt dat de reservepositie per taak ligt binnen de bandbreedte van het vastgestelde minimum en maximum.

Al een aantal jaren is ons beleid hierop aangepast. Het handhaven van reserves op het minimaal gewenste niveau, voor de taak watersysteembeheer, is nu het uitgangspunt.

In de tabel hieronder zijn de meest actuele gegevens verwerkt. De reservepositie is voor 2019, na vaststelling van de najaarsrapportage 2018, als volgt te bepalen:

Taak	Stand per 1 januari 2019 (incl. NJR 2018)	Minimum omvang (basis: risico- inventarisatie)	Tekort (-) t.o.v. minimum Overschot (+)
Watersysteembeheer	9.324.000	1.741.000	+ 7.583.000
Zuiveringsbeheer	1.091.000	594.000	+ 497.000
Totalen	10.415.000	2.335.000	+ 8.080.000

Een totaaloverzicht van ons eigen vermogen vindt u in bijlage 2; de staat van reserves en voorzieningen 2019.

Omvang risico's

Op basis van de recente actualisatie van de risico-inventarisatie (zie hiervoor paragraaf I Risicoparagraaf) is de minimale omvang van de reservepositie vastgesteld op afgerond € 2,3 miljoen.

Omvang reserves

Watersysteembeheer

In de MJR 2019 – 2022 is afgesproken het overschot tot aan de minimale omvang variabel in te zetten ten einde tariefschommelingen te voorkomen. Een stabiele lastenontwikkeling is het uitgangspunt. In de MJR is uitgesproken de lasten voor de watersysteemheffing met maximaal 2,0% te laten stijgen. Om hier voor 2019 op uit te komen werd verwacht € 1.525.000,- aan de algemene reserve te onttrekken. Uiteindelijk is, op basis van de uitkomst van de begroting 2019, een onttrekking aan de algemene reserve nodig van € 1.967.000,- om uit te komen op een stijging van 2%.

Zuiveringsbeheer

De begroting 2019 geeft voor het zuiveringsbeheer een lastenstijging aan van 0,9%. De stand van de algemene reserve bedraagt per 1 januari 2019 € 1.091.000. De maximumomvang voor zuiveringsbeheer bedraagt rond € 4 miljoen. De stand van € 1,1 miljoen ligt derhalve nog onder het maximum.

G. Investeringsprogramma

Investeringsvolume

De kapitaallasten waarmee in de begroting 2019 is gerekend zijn gebaseerd op een investeringsvolume van € 15 miljoen.

Voor 2019 wordt voorlopig uitgegaan van een (investerings)planningsvolume van circa € 23 miljoen. Door de verwachte overloop van het (niet gerealiseerde) planningsvolume 2018 is het feitelijk (investerings)planningsvolume voor 2019 hoger. Bedacht dient te worden dat de geplande investeringsvolumes niet geheel bestaan uit door de eigen dienst te maken infrastructurele werken, maar ook uit bijdragen aan derde partijen die infrastructurele werken realiseren (Provincie, Herinrichtingcommissies etc.). Doordat je meer plant dan je feitelijk realiseert is er altijd een "werkbuffer" aan investeringsvolume.

Het investeringsvolume van € 15 miljoen is alleen bedoeld om een reëel beeld van de kapitaallasten te kunnen geven. € 15 miljoen is momenteel de te verwachten uitgave aan investeringen. Bij gunstige omstandigheden zou in geld meer geïnvesteerd kunnen worden. Wij zullen niet sturen op maximaal € 15 miljoen. Als een hoger investeringsvolume leidt tot een hogere kapitaallast dan zullen wij daarop bij de voor- dan wel najaarsrapportage terugkomen.

De voor 2019 geplande investeringen zijn onderverdeeld in de volgende categorieën (zie ook bijlage 1):

A.	Vastgesteld beleid	€	16,2 miljoen
C.	Beheersmatige investeringen	€	5,6 miljoen
E1.	Nieuwe projecten: in de loop van 2019 besluitvorming	€	0,8 miljoen
		€	<u>22,6 miljoen</u>

Per programma zijn de volgende investeringsvolumes gepland:

Veiligheid	€	4,4 miljoen
Watersystemen	€	14,4 miljoen
Organisatie	€	3,8 miljoen
	€	<u>22,6 miljoen</u>

Voor een specificatie van de geplande investeringen wordt verwezen naar bijlage 1. De bijlage geeft de huidige reële planning van de investeringsuitgaven weer en is een momentopname.

Voor de C investeringen wordt het Algemeen Bestuur gevraagd krediet beschikbaar te stellen. Per C investering is een korte toelichting opgenomen in bijlage 1.

H. Financiering (treasuryparagraaf)

Inleiding

Naast het treasurystatuut is de treasuryparagraaf een belangrijk instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over en toezicht houden op de treasury. Het treasurystatuut geeft de kaders voor de treasury. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen in de begroting en de jaarrekening. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen en om een verschillenanalyse tussen de plannen en de uitkomsten.

Algemene ontwikkelingen en het treasurybeleid

Externe ontwikkelingen

Het Centraal Planbureau (CPB) verwacht voor 2019 een economische groei van 2,5%. De verwachting is dat het EMU saldo in 2019 uitkomt op + 0,9%. De EMU schuld daalt licht naar 49% van het BBP. De inflatie bedraagt naar verwachting 2,4% in 2019.

De rente zal in 2019 licht stijgen maar blijft, historisch gezien, laag. De onzekerheid blijft echter. Sinds eind 2013 gelden de regels voor het schatkistbankieren. Schatkistbankieren heeft tot gevolg dat de waterschappen verplicht worden hun uit eigen belastingheffing ontvangen middelen die niet direct worden aangewend, bij de schatkist onder te brengen. Hiervoor geldt een drempelbedrag van 0,75% van de begrotingsomvang (bij ons ongeveer € 682.000,-). Bovendien geldt dit bedrag als gemiddelde gedurende een kwartaal. Waterschappen ontvangen vrijwel al hun inkomsten uit eigen belastingheffing. En omdat dit voor hen ook de goedkoopste manier van financieren is, gebruiken zij deze inkomsten als financiering van zowel hun dagelijkse bedrijfsvoering als hun investeringen. Omdat waterschappen veel investeren, komt het slechts sporadisch en alleen gedurende korte perioden voor dat waterschappen tijdelijk middelen over hebben en uitzetten. Ons beleid is er daarnaast op gericht optimaal gebruik te maken van de "roodstaan" faciliteit van de NWB. Die regeling is, momenteel in de huidige financiële marktomstandigheden, goedkoper dan lang geld lenen.

Treasurybeheer

Financieringsbehoefte als gevolg van nieuwe investeringen

Het berekende financieringstekort heeft in 2019 een verloop van € 14 miljoen begin 2019 tot € 30 miljoen ultimo 2019. De berekening van het financieringstekort is gebaseerd op een investeringsvolume voor het jaar 2019 van € 15 miljoen. Uit de hoogte van het financieringstekort blijkt dat in de loop van 2019 langlopende geldleningen zullen moeten worden aangetrokken. Dit is voornamelijk voor de herfinanciering van de aflossingen van de leningen. Deze leningen zullen worden aangetrokken op het moment dat ze nodig zijn.

De investeringen van ons waterschap worden gefinancierd middels totaal financiering met langlopende geldleningen, kort geld en eigen vermogen. De financieringsbehoefte wordt bepaald door het zogenaamde financieringstekort. Het financieringstekort is het verschil tussen de boekwaarde van de investeringen en het saldo van de langlopende geldleningen en het eigen vermogen. Het financieringstekort wordt, rekening houdende met de regels van de Wet Fido, deels gedekt door kort geld en deels door langlopende geldleningen. Uiteraard wordt hierbij ook rekening gehouden met de marktomstandigheden.

Financiering voor de korte termijn

Volgens de Wet Fido mag 23% van het totaal van de jaarbegroting met kort geld worden gefinancierd. Dit wordt de kasgeldlimiet genoemd. De kasgeldlimiet voor 2019 bedraagt € 21 miljoen.

Doelstelling is om de kasgeldlimiet niet te overschrijden. De kasgeldpositie wordt gedurende het gehele jaar bewaakt. De kasgeldlimiet wordt ingezet voor tijdelijke financiering van reguliere exploitatie uitgaven en ter voorfinanciering van investeringsuitgaven. Op basis van verwachtingen rond de

renteontwikkeling en de liquiditeitsprognose zal de voorfinanciering met kort geld zonnodig worden omgezet naar financiering met langlopende geldleningen.

Toetsing renterisico's

In de Wet Fido zijn de renterisico's gesplitst in normering voor de financiering van de vlottende schuld en de vaste schuld. Het renterisico van de vlottende schuld wordt genormeerd door de zogenaamde kasgeldlimiet. Het renterisico van de vaste schuld door de renterisiconorm. De renterisico's worden door de toezichthouder (de provincie) bewaakt. Zoals reeds eerder genoemd is de doelstelling de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Met de renterisiconorm wordt bedoeld het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan nu bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Als norm hiervoor wordt een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten) per 1 januari van het begrotingsjaar aangehouden. Voor waterschappen bedraagt dit percentage 30%. Met een percentage van 19% in 2019 blijft het waterschap binnen de renterisiconorm. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille geherfinancierd behoeft te worden, wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren.

Voorziene transacties

Uit de begroting en vorenstaande beschouwingen zijn de volgende financieringstransacties te ontlenen:

- Financiering van het investeringsvolume naar rato van de realisatie van dit volume.
- Herfinanciering van de aflossingen van de leningen.
- Gebruik maken van de kasgeldlimiet voor de financiering van kortlopende liquiditeitstekorten.
- Voorfinanciering van investeringsuitgaven binnen de kasgeldlimiet.
- Het bewaken van de mogelijkheid tot vervroegde aflossingen.

Rentevisie

Voor 2019 wordt een economische groei verwacht van 2,5%. De onzekerheden blijven echter nog groot. De verwachting is dat de rente in 2019 licht zal stijgen. De onzekerheid blijft.

Mandaat

Op grond van de hiervoor genoemde voorziene transacties wordt door het algemeen bestuur mandaat verstrekt aan het dagelijks bestuur. De doormandatering van het dagelijks bestuur aan de secretaris-directeur is hieraan gelijk. De secretaris-directeur is belast met mandatering aan het afdelingshoofd Personeel, Financiën en Bedrijfsvoering en bewaking door middel van informatievoorziening.

I. Risicoparagraaf

Onderdeel van de begroting is de risicoparagraaf.

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- de risico's;
- de weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoeringsrisico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance (voldoen aan wet en regelgeving) of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien mogelijk en van toepassing, ook het financiële aspect mee.

Met deze risicosimulatie hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen circa € 2,3 miljoen moet zijn. De algemene reserve bedraagt ultimo 2018 ca. € 10,4 miljoen en is derhalve ruimschoots toereikend voor de gesignaleerde risico's.

Als een crisis bijvoorbeeld als gevolg van een natuurramp of een terroristische aanslag zich voordoet, is het de vraag of Hunze en Aa's aansprakelijk kan worden gesteld voor de financiële gevolgen. Het waterschap zal in dergelijke gevallen hoogst waarschijnlijk over onvoldoende weerstandsvermogen beschikken om de financiële gevolgen te kunnen dragen. De verwachting is dat het Rijk bij een grote crisis zal bijdragen. Dit is bijvoorbeeld geregeld in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen (Wts). Deze wet geeft regels over de tegemoetkoming in schade en kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen en andere rampen en zware ongevallen. Waterschap Hunze en Aa's houdt geen rekening met disproportionele risico's bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien het weerstandsvermogen ontoereikend zou zijn voor de gevolgen van risico's kan de onbenutte belastingcapaciteit ter dekking worden ingezet, dit leidt tot tariefverhoging.

De laatste actualisatie vond plaats bij de jaarrekening 2017 (zie AB 4 juli 2018). Ten opzichte van de jaarrekening 2017 zijn in de paragraaf slechts kleine aanpassingen gedaan.

De belangrijkste **risico's** zoals die momenteel worden gezien betreffen, ingedeeld naar strategisch, compliance en operationeel:

STRATEGISCH

Omgevingsgerichtheid en imago

Onze omgeving stelt steeds hogere eisen aan de uitvoering van onze taken, terwijl wij in essentie een op inhoud gerichte organisatie zijn en onze kerntaken vaak een lastig te meten of ervaren langetermijneffect hebben. Hierdoor lopen wij de kans om onvoldoende te voldoen aan de eisen en verwachtingen die onze omgeving stelt. Er zal adequaat moeten worden ingespeeld op

maatschappelijke ontwikkelingen en het voldoende bewust zijn van de omgeving om bijvoorbeeld projecten te kunnen realiseren. In 2018 is de communicatie en de omgevingsgerichtheid verbeterd. In 2019 en de daaropvolgende jaren zullen we dit verder verbeteren.

Beschikbaarheid van ICT / informatievoorziening en de verwerking van persoonsgegevens

De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan heel snel en grijpen diep in op de processen. De afhankelijkheid van ICT en van passende informatievoorziening maken de organisatie kwetsbaar. Adequate informatiebeveiliging, digitalisering en basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering en het voorkomen van datalekken. Ook de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens heeft onze aandacht. Hiervoor zijn al maatregelen in uitvoering; ook de komende jaren zullen op dit gebied resultaten worden geboekt. Het uitvoeren van maatregelen “achteraf” sluiten we echter niet uit.

Beschikbaarheid van technologie

Het op de juiste wijze uitvoeren van onze kerntaken is sterk afhankelijk van technische oplossingen, van de mogelijkheid om ontwikkelingen hierin te volgen en om uitval en storingen op te vangen. Voor de komende jaren ligt er daarnaast een grote opgave voor zowel de primaire als de regionale keringen. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Technisch personeel kan in deze behoefte voorzien, maar de arbeidsmarkt is gespannen en verslechtert naar verwachting verder. Deze afhankelijkheid van technologie en de geringe beschikbaarheid van technisch personeel maken ons kwetsbaar. Het waterschap geeft in de komende periode vorm en inhoud aan strategische personeelsplanning III (periode 2017-2020), met de bedoeling om goed en voldoende personeel te krijgen en te houden.

Samenwerking

We zoeken de samenwerking met andere waterschappen en met de gemeentes in ons gebied om onze doelen te realiseren. Hierdoor ontstaat een grotere bestuurlijke complexiteit én afstand tot het concrete proces. Een voorbeeld hiervan is de beoogde samenwerking in de waterketen. Indien deze onvoldoende tot stand komt, kunnen de besparingen die afgesproken zijn in het Bestuursakkoord Water niet gehaald worden. Zorgpunt hierbij is het besef van urgentie, maar ook de mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de btw en de vennootschapsbelasting).

Fonds Oude leidingen

Het Fonds Oude Leidingen maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling met waterschap Noorderzijlvest en is bedoeld voor het opruimen van oude en buiten gebruik gestelde persleidingen. Het fonds wordt gevoed via het rendement op het fonds. Het fonds wordt beheerd door Noorderzijlvest. Als de omvang van het fonds ontoereikend is dragen beide waterschappen naar evenredigheid bij in de kosten.

Aanspraken op externe garantstelling door derden

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel een garantstelling verstrekt op het doorlopende krediet ten behoeve van de Unie van Waterschappen en de huisvesting van de Unie.

Belastingsamenwerking: Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

ICT-samenwerking: Het Waterschapshuis

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

Aardbevingen

Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Ook voor de nieuw aan te leggen infrastructuur, is het niet duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Naast een technisch risico, is er ook een financieel risico aan verbonden.

Veenkoloniale afvalwaterleiding (VKA)

Voor de afvoer van het afvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding naar de Waddenzee aangelegd. Op deze leiding werd biologisch verontreinigd afvalwater en zout afvalwater geloosd. Het biologisch verontreinigde afvalwater wordt tegenwoordig middels reguliere technieken gezuiverd en geloosd op het oppervlaktewater. Alleen voor het zoute afvalwater is er nog geen oplossing. Dus dat zoute afvalwater, afkomstig van enkele bedrijven, wordt nog op de VKA geloosd. De huidige situatie is dat er een leiding ligt die eigendom is van het waterschap en die voor de bedrijfsvoering een risico vormt. De risico's zijn tweeledig: op de eerste plaats is er het milieurisico van een lekkage van zout water en ten tweede is er een financieel risico in de vorm van reparatiekosten. Er is een onderzoek naar de aardbevingsbestendigheid van de leiding uitgevoerd. Uit het onderzoek is gebleken dat de asbest cement leiding wel tegen schokken vanuit een aardbeving bestand is. Ook Google is voornemens om aan te sluiten op de VKA. Het gaat hierbij om koelwater dat via de laatste 500 meter van de leiding naar zee wordt gevoerd. Er wordt voor een robuuste aansluiting met afsluiters gekozen om de continuïteit van de lozingen van alle bedrijven op de VKA zo veel mogelijk te waarborgen.

Het waterschap beschouwt de VKA niet als een overheidstaak en wil de integrale kosten bij de gebruikers in rekening brengen. Het betreft de exploitatiekosten en te zijner tijd ook de vervangingskosten van de leiding. Of er in dit geval sprake is van een publieke taak verschildt het waterschap van mening met de bedrijven die van de VKA gebruik maken. Om dit geschil te beslechten is bij de rechter een oordeel gevraagd over deze kwestie. De rechtbank heeft op 10 februari 2016 vonnis gewezen. Daarin stelt de rechtbank vast dat het beheer en onderhoud van de VKA geen publieke taak van het waterschap is, maar ook dat het huidige gebruik van de VKA niet onrechtmatig is. De rechtbank geeft partijen sterk in overweging om weer in overleg te treden over voortgezet gebruik van de VKA. Het overleg is gestart. De bedrijven zijn wel – pro forma – in beroep gaan.

COMPLIANCE

Juridische procedures, schadeclaims en geschillen met aannemers

Ten tijde van het opstellen van de begroting 2019 lopen een aantal juridische procedures en schadeclaims die ertoe kunnen leiden dat het waterschap aansprakelijk wordt gesteld en tot betaling van deze financiële claims over moet gaan. De verschillende zaken bevinden zich in diverse stadia van de procedure (claims, beroep of hoger beroep). De procedures hebben betrekking op verschillende aansprakelijkheden zoals nadeelcompensatie, meerwerk of schade. Onze inschatting is, gelet op ervaringen uit het verleden, dat de procedures niet in ons nadeel zullen uitvallen.

OPERATIONEEL

Schade door inzet (nood)bergingsgebieden

Ondanks het feit dat ons watersysteem robuust is kan het in uitzonderlijke gevallen van extreme neerslagsituaties noodzakelijk zijn om (nood)bergingsgebieden in te zetten. In dit geval vindt er door het waterschap moedwillig een beheerste inundatie plaats van deze vooraf ingerichte gebieden. Op basis van afspraken die hierover zijn gemaakt in een schaderegeling zal de daarbij veroorzaakte schade door het waterschap vergoed moeten worden. Hiervoor is in 2010 door het dagelijks bestuur de "Beleidsregel schadevergoeding bergingsgebieden 2010" vastgesteld op grond van de door het algemeen bestuur vastgestelde "Procedureverordening schadevergoeding 2010". De keuze voor (nood)bergingsgebieden is historisch ingegeven door een kosten- batenanalyse. Geconcludeerd is destijds dat inrichting en inzet van bergingsgebieden een bedrijfseconomisch voordeliger variant is dan het bouwen van (overgedimensioneerde) gemalen. De eventueel te maken kosten voor schade is derhalve een direct gevolg van de gemaakte keuze. Hoewel het hier feitelijk om kosten van beheermaatregelen voor een adequaat waterbeheer gaat, is gezien het (onvoorspelbare) karakter van deze post ervoor gekozen deze niet jaarlijks in de begroting (en daarmee in het tarief) op te nemen, maar onderdeel te laten zijn van de risicoparagraaf en de claim op het weerstandsvermogen. Naast inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden met een eigen vastgesteld vergoedingsregime kan het in uitzonderingssituaties noodzakelijk zijn, als de gehele capaciteit is benut, een ander gebiedsdeel aanvullend te inunderen. Gezien het feit dat dit niet is ingericht en gereguleerd met infrastructurele maatregelen, zal de schade naar verwachting hoger zijn dan bij inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden, de kans op noodzaak tot inzet is echter vele malen kleiner.

Toetsing primaire kering op aardbevingsbelasting

In 2016 hebben we een toets op de stabiliteit van de primaire kering met betrekking tot de aardbevingen uitgevoerd. De laatste stand van zaken is dat we geen schade van betekenis verwachten als gevolg van aardbevingen. We blijven het volgen maar gaan geen versterkingen op voorhand uitvoeren.

Toetsing regionale keringen

Het Masterplan Kaden zorgt ervoor dat de regionale kaden in ons beheergebied weer voldoen aan de hoogtenormen. Hiervoor is jaarlijks groot onderhoud nodig aan een deel van de kaden. De provincie Groningen heeft in 2014 de uitgangspunten voor het toetsen van de regionale keringen vastgesteld. Voor de boezemkeringen is voor het eerst een formele toetsing (zoals bij de zeedijk) gestart, waarbij naast op hoogte ook wordt getoetst op: macro- en microstabiliteit, piping/heave, bekleding en dergelijke. Op dit moment is de Eemskanaal kade zuidzijde geavanceerd getoetst en goedgekeurd. Met de provincie Groningen zijn afspraken gemaakt over het vervolg van de beoordeling van de regionale keringen. We blijven gebruik maken van de Eindige Elementen Methode (EEM, ook wel geavanceerde methode) om deze beoordeling uit te voeren. Gelijktijdig valideren we de uitkomsten met de gebruikelijke toetsingsmethode van Deltares. Per afgekeurd kadetraject zal er een verbetermaatregel worden uitgewerkt en als projectvoorstel aan het algemeen bestuur worden aangeboden. Intussen zijn voor de boezemkades bij het Winschoterdiep (en Rensel), de Pekel Aa, het Drents diep en Tusschenklappen investeringen opgenomen in de MJJ.

Belastingopbrengsten

Door de economische situatie (denk aan faillissementen) kunnen de belastingopbrengsten zich anders ontwikkelen dan we in de begroting en meerjarenraming meenemen. Ook juridische procedures (zie hierna de uiteenzetting rondom de tariefdifferentiatie wegen en in voorgaande jaren de procedures rondom de natuurterreinen) kunnen tot afwijkingen leiden.

Tariefdifferentiatie wegen

Sinds 2013 passen wij de wettelijk toegestane tariefdifferentiatie voor verharde wegen toe. Het tarief voor een hectare openbare verharde weg krijgt een opslag van 100% op het tarief volgens de watersysteemheffing ongebouwd.

Om het aantal hectares te bepalen hanteren we het standpunt dat het verharde gedeelte van een weg en grond "dienstbaar aan de weg" samen de omvang van het aantal hectares bepalen. Dus asfalt, klinkers en bermen en sloten. Door de rechtbank Overijssel is aangegeven dat het begrip 'verharde openbare wegen' beperkt moet worden uitgelegd. De rechtbank oordeelt dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de (verkeersfunctie van de) verharde weg, niet onder de reikwijdte van dit begrip vallen. Volgens de rechter mag deze tariefdifferentiatie zich dus alleen uitstrekken over het verharde gedeelte van de weg.

Het belastingkantoor GBLT is, als heffende instantie van waterschap Zuiderzeeland, tegen deze uitspraak in beroep gegaan. Medio december jl. heeft het Gerechtshof Arnhem – Leeuwarden in hoger beroep echter opnieuw bepaald dat onverharde weggedeelten niet mogen worden meegenomen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft GBLT beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingesteld. De kans is echter reëel dat de uitspraak in stand blijft. Dat betekent dat wij teveel hectares tot de categorie wegen hebben gerekend. Een correctie hierop betekent minder hectares wegen en daardoor een verhoging van het tarief voor de watersysteemheffing ongebouwd.

Daarnaast kunnen de operationele risico's bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (bijv. verwachtingen die gewekt zijn in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050).

J. Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen.

Definitie verbonden partij: een privaatrechtelijk of publiekrechtelijke organisatie die een bijdrage levert aan onze doelstellingen en waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft.

De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan.

In de vorm van een gemeenschappelijke regeling wordt voor de volgende onderwerpen samengewerkt met waterschap Noorderzijlvest:

- Het beheer van zuiveringstechnische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

Ontwikkelingen in 2019

Begin 2018 is gestart met de nieuwbouw van het laboratorium in Veendam. De bouw verloopt conform de planning.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NZV	€ 9.211.000,-
Geraamde bijdrage van NZV (lab.)	€ 1.446.578,-

Gemeenschappelijke regeling Noordelijk belastingkantoor

De waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen hebben uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency besloten tot samenwerking bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen in het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Het NBK is een bedrijfsvoeringsorganisatie, als bedoeld in artikel 8, derde lid, in samenhang met artikel 62 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het Noordelijk Belastingkantoor heeft tot taak het uitvoeren van:

- a. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 113 Waterschapswet die door de deelnemende waterschappen aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- b. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 219 Gemeentewet die door deelnemende gemeenten (naast Groningen zijn dat Delfzijl, Appingedam, Loppersum en Ten Boer) aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- c. de Wet waardering onroerende zaken.

Onder de taken worden mede begrepen de daartoe behorende ondersteunende processen.

Net als Hefpunt verzorgt deze nieuwe organisatie ook de afhandeling van kwietscheldingsaanvragen voor meer dan 30 gemeenten.

Ontwikkelingen in 2019

Per 1 januari 2019 is de herindeling van de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer tot de nieuwe gemeente Groningen een feit. De 'oude' gemeenten Groningen en Ten Boer hebben hun belastingtaken al bij het NBK ondergebracht. Per 1 januari 2019 gaat het NBK ook die van de huidige gemeente Haren uitvoeren.

De besluitvorming voor de inbreng van de BAG-taken (Basisregistraties Adressen en Gebouwen) van de gemeente Groningen binnen het Noordelijk Belastingkantoor is uitgesteld tot begin 2019.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NBK: € 2.047.194,-

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen. Het dagelijks bestuur van de Unie bestaat uit een aantal bestuurders (dijkgraven of leden van het dagelijks bestuur van een waterschap) van waterschappen. Besluiten worden genomen in de ledenvergadering waarin alle dijkgraven zitting hebben.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan UvW: € 387.095,-

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Hunze en Aa's beschikt over 1915 aandelen A en 175 aandelen B met een nominale waarde van € 240.350,-.

De leningenportefeuille van Waterschap Hunze en Aa's bestaat grotendeels uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten. Om te kunnen voldoen aan de vermogensseisen die zijn vastgelegd in het Basel III akkoord keert de NWB sinds 2011 geen dividend meer uit. Ook heeft de NWB in dit kader extra kapitaal aangetrokken. De Europese Commissie is met voorstellen gekomen over een mogelijk (gunstigere) berekeningswijze van de vermogensseisen. Zodra meer duidelijkheid wordt verkregen over de invoering van deze voorstellen met betrekking tot berekening, zal de bank haar dividendbeleid opnieuw bezien.

Naar verwachting zal de NWB in 2019 weer dividend uitkeren. In de begroting 2019 gaan wij uit van een dividenduitkering over 2018 van € 1.000.000,-.

Daarnaast zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Drents Overijsselse Delta (Financieel belang: € 439.291,- per saldo te ontvangen) en Vechtstromen (Financieel belang: € 1.259.422,- te betalen) inzake het zuiveren over de grens.

K. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering wordt op hoofdlijnen bepaald door de samenhang tussen het beheerprogramma, het coalitieakkoord en de begroting. Het bestuur bepaalt het wat en de directeur bepaalt het hoe qua beleidsvoorbereiding en bedrijfsvoering. Hier wordt aangegeven hoe wij de realisatie hiervan willen vormgeven.

Een nieuw op te stellen bestuursprogramma / coalitieakkoord kan van invloed zijn op de speerpunten voor 2019. Vooralsnog houden we dezelfde indeling aan.

Duurzaamheid / innovatie

Ten gevolge van de demografische, economische en ecologische ontwikkelingen zullen we oplossingen moeten vinden om ons land bewoonbaar, leefbaar en bruikbaar te houden. Wij zullen deze opgave, met beperkt beschikbare middelen, alleen kunnen realiseren indien we vernieuwende technische en sociale concepten toepassen.

Verdergaand implementeren van duurzaamheidsmaatregelen binnen onze bedrijfsvoering door onder meer:

- - - Acties 2019:

- Onderzoek en werkvoorbereiding voor de uitbreiding van de WKK's bij de rwzi Assen en Scheemda. Realisatie van het werk vindt plaats in 2020.
- Opwekken van duurzame energie conform het AB voorstel van 4 oktober 2017 (kleine windmolens en zonnepanelen op terreinen en daken). In 2019 realiseren we zonnepanelen en vier kleine windmolens op onze terreinen.

Waterbewustzijn / Netwerksamenleving en samenwerken

Het waterbewustzijn is het kernbegrip van waaruit wij communiceren. De extreme droogte in het jaar 2018 en de awareness die dat heeft opgeleverd voor het waterbeheer willen we vasthouden en uitbouwen.

Het vergroten van waterbewustzijn is ook in 2019 de grootste pijler voor onze communicatie. Het vergroten van de zichtbaarheid is één van de lijnen die we doorzetten naar 2019. Dit is namelijk nooit af.

Waterbewustzijn creëren is voor een groot deel laten zien wat we doen. Dat is ook het credo voor de waterschapsverkiezingen op 20 maart 2019. De regionale vertaling richt zich met name op het laten zien dat er voor de kiezer wat te kiezen valt. We vertalen deze aanpak regionaal door.

We richten ons op doelgroepcommunicatie. De mensen daar aanspreken waar ze 'in aanraking komen' met water, met het waterschap, met Hunze en Aa's.

Nieuwe technische ontwikkelingen maken een nieuwe visie op communicatie, de wijze waarop en de vorm waarin we naar buiten treden steeds belangrijker.

We doen dat passend in de huidige tijd. Snelle communicatie, met de inzet van social media kanalen, virtual reality omgevingen en films (zowel snelle film als diepere reportages).

Naast het overbrengen van een boodschap is het kennen, onderhouden en verbinden met onze relaties van belang. Samen met andere organisaties komen er immers grote opgaven op ons af. Een goede relatie daarbij is van belang. Elkaar weten te vinden, kennis te delen, en elkaars ambassadeur kunnen zijn.

We willen echter verder gaan, en ruimte geven voor initiatieven vanuit de omgeving. Dit is ook een hoofdelement van de nieuwe Omgevingswet. Ook de totstandkoming van het nieuwe beheerprogramma biedt al mogelijkheden om burgers niet alleen te betrekken bij nieuwe plannen maar er in het aller vroegste stadium over mee laten denken. In de projectcommunicatie blijven we inzetten op participatie.

Deze manier van werken vergt een andere wijze van communiceren, waarbij met name ook de interne communicatie van belang is. Daarnaast organiseren we interne communicatietrainingen voor onze collega's, bijvoorbeeld mediatraining en trainingen op het gebied van klantvriendelijkheid.

Acties:

- Vertalen van organisatiedoelstellingen in strategisch communicatiebeleid;
- Visie ontwikkelen voor public relations (relatiebeheer);
- Ontwikkelen communicatieplan voor participatievragen;
- Uitvoeren van doelgroep communicatie;
- Doorzetten van de publiekscampagnes, bijgeschaafd aan de hand van de evaluatie van eind 2018;
- Plan van aanpak interne communicatie; inzetten op kennis en communicatievaardigheden van collega's;
- Blijven benutten van kansen en mogelijkheden social media.

Lastenontwikkeling - kostenbewust

Uitgangspunt hierbij is de laagste kosten voor waterschap Hunze en Aa's met prima kwaliteit en met oog voor de totale maatschappelijke kosten. We realiseren onze beheerplanopgaven in ieder geval binnen maximaal 3% verhoging, conform ons huidige coalitieakkoord 2015-2019, van de kosten. Deze opgave wordt zeker uitdagender door alle veranderingen (zowel maatschappelijk als fysiek) die op ons afkomen en waar we tijdig op zullen moeten anticiperen.

Met een gemiddelde lastenontwikkeling (stijging) van +1,6% in 2019 voldoen wij ruimschoots aan dit aan ons zelf opgelegde uitgangspunt.

Om de economische ontwikkeling in de regio te stimuleren benutten we de mogelijkheden binnen de wettelijke aanbestedingsprocedure ten volle om er voor te zorgen dat er zoveel mogelijk werk in de regio blijft. Dit alles zonder dat dit een kostenverhogend effect heeft.

Informatie naar maatschappij en veiligheid

Vrijwel alle processen van het waterschap hebben te maken met het uitwisselen van informatie, met gegevenshuishouding en ICT. De afgelopen jaren is door onder meer het internet, digitale rekentools en de komst van informatie-applicaties veel werk in sterke mate veranderd. Daarbij hebben analoge systemen plaats gemaakt voor digitale systemen en netwerken. Als waterschap hebben we step-by-step de afgelopen jaren de informatie- en gegevenshuishouding en de ICT binnen alle geledingen van het waterschap aangepast en zoveel mogelijk geactualiseerd.

Vanwege enerzijds de forse landelijke digitale opgaven en anderzijds het gewenste integrale werken en de kostenefficiency is dit niet meer genoeg.

Als voorbeeld van het voorgaande zijn te noemen de externe vereisten vanuit wet- en regelgeving en de aansluitverplichting op landelijke programma's en ontwikkelingen. Deze onderdelen zullen hoe dan ook gerealiseerd moeten worden door ons waterschap. Een paar voorbeelden zijn:

- Informatieveiligheid en de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming);
- Het aansluiten op het Digitale Stelsel Omgevingswet;
- Eén omgevingsloket voor vergunningaanvragen;
- Digitale beschikbaarheid van realtime documenten (Waterbeheerprogramma), bedrijfsinformatie en kaarten.

De externe aanleidingen leiden tot interne vereisten die gesteld worden aan een dergelijk integraal gegevenshuishoudingsproces (waaronder enkelvoudige opslag, meervoudig gebruik en data realtimebeschikbaar). Daarbij zal het verder inrichten van de ICT architectuur en de website moeten leiden tot een platform waarbij zowel intern als extern effectief kan worden gecommuniceerd met landelijke partners en belanghebbenden.

Personeel

Een goede taakinvulling kan alleen met een goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting. Ervaren goed opgeleide medewerkers die specifieke kennis en ervaring hebben zijn onmisbaar voor een goede kwaliteit van ons werk. Willen wij onze positie als waterautoriteit waar blijven maken dan betekent dit dat wij blijvend moeten investeren in onze medewerkers. Daarnaast zijn wij op een aantal plekken kwetsbaar waar het om kennis gaat. Dit betekent dat er blijvend wordt ingezet op zowel kennis verdieping als aan kennisdeling.

Acties 2019:

- Uitwerken van de strategische personeelsplanning 2017-2020.
- Verder ontwikkelen van de benodigde personele competenties.

L. EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan een aantal spelregels. Eén van de spelregels is dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen sancties vanuit Brussel.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast, is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland een EMU-saldo van 0% kan bereiken en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Voor de decentrale overheden samen is voor de periode 2019 t/m 2022 de norm vastgesteld op -0,4%. In 2017 en 2018 was/is deze ruimte -0,3%. Een onderverdeling van de -0,4% ruimte over de drie decentrale overheden moet nog door worden vastgesteld. Voor het overzicht "Berekening EMU saldo 2019" zijn we uitgegaan van de voorgestelde referentiewaarden.

Voor alle waterschappen samen gaan we uit van een toegestaan tekort van rond de € 405 miljoen, dat is -0,05%. Voor Hunze en Aa's is een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 13 miljoen. Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 0,4 miljoen negatief. Dit is onder onze referentiewaarde van € 13 miljoen negatief.

Berekening EMU saldo 2019

(bedragen x € 1.000,-)

1. EMU exploitatiesaldo	-2.975
2. Invloed investeringen	
-/- netto investeringsuitgaven	15.000
+ investeringssubsidies	
+ verkoop materiële en immateriële activa	
+ afschrijvingen	18.011
3. Invloed voorzieningen	
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	618
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	1.018
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	
4. Invloed reserves	
-/- betalingen rechtstreeks uit reserves	
+ eventuele externe vermeerderingen van reserves	
5. Deelnemingen en aandelen:	
-/- boekwinst	
+ boekverlies	

EMU SALDO VOLGENS BEGROTING 2019

-364

Hoofdstuk 4. Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten

nr	omschrijving	begroting 2019	begroting 2018	rekening 2017
1	rentelasten	5.726.086	6.322.102	6.602.985
2	afschrijvingen	18.010.837	17.895.133	17.498.029
3	personeelslasten	27.276.418	25.010.579	23.876.147
4	goederen	2.607.934	2.544.457	2.414.814
5	energie	3.348.911	3.345.217	3.236.637
6	huren, pachten en lease	1.180.491	1.289.543	1.442.008
7	verzekeringen	210.171	201.202	192.193
8	belastingen	136.289	122.576	111.912
9	onderhoud door derden	4.364.968	5.037.645	5.192.319
10	overige diensten door derden en bijdragen aan derden	27.407.569	26.095.212	25.955.345
11	toevoegingen aan voorzieningen	618.000	618.000	615.695
12	onvoorzien	107.821	106.127	0
	Totaal	90.995.494	88.587.793	87.138.084

nr	omschrijving	begroting 2019	begroting 2018	rekening 2017
1	rente-baten	642.979	771.522	900.250
2	dividend	1.000.000		
3	baten in verband met salarissen en sociale lasten	54.808	53.212	71.037
4	opbrengsten goederen, werken en diensten voor derden	2.850.256	2.771.330	2.708.173
5	opbrengst uit eigendommen	58.998	57.841	71.538
6	waterschapsbelastingen Af: kwijtscheldingen	84.397.731 2.217.200	83.142.377 2.217.200	84.635.568 2.216.570
		82.180.531	80.925.177	82.418.998
7	bijdrage van derden	1.232.922	1.087.711	1.989.678
8	onttrekking aan reserves algemene reserves bestemmingsreserves	1.967.000 1.008.000	1.865.000 1.056.000	1.554.000 1.002.626
9	exploitatieresultaat	0	0	-3.578.216
	Totaal	90.995.494	88.587.793	87.138.084

Toelichting op de begroting naar kosten- en opbrengstensoorten

Hieronder volgt een analyse van de begroting 2019 op kosten- en opbrengstensoorten. De verschillen met de begroting 2018 worden hieronder verklaard. In de analyse worden alleen de grotere afwijkingen genoemd. De bedragen zijn op duizendtallen afgerond.

	Begroting 2019	Begroting 2018	Vershil
- Netto lasten	86.365.000	85.007.000	N -1.358.000
Dekking:			
- Waterschapsbelastingen	84.398.000	83.142.000	1,5%
- Onttrekking algemene reserves	1.967.000	1.865.000	
Totaal	<u>86.365.000</u>	<u>85.007.000</u>	1,6%

De hogere netto last ten opzichte van de begroting 2018 is als volgt samengesteld:

	Begroting 2019	Begroting 2018	Vershil
Lasten			
1 kapitaallasten	23.737.000	24.217.000	V 480.000
2 personeelslasten	27.276.000	25.011.000	N -2.265.000
3 goederen	2.608.000	2.544.000	N -64.000
4 energie	3.349.000	3.345.000	N -4.000
5 huren, pachten en lease	1.180.000	1.290.000	V 110.000
6 verzekeringen en belastingen	346.000	324.000	N -22.000
7 onderhoud door derden	4.365.000	5.038.000	V 673.000
8 overige diensten door derden en bijdragen aan derden	27.408.000	26.095.000	N -1.313.000
9 toevoeging aan voorzieningen	618.000	618.000	N 0
10 onvoorzien	108.000	106.000	N -2.000
	<u>90.995.000</u>	<u>88.588.000</u>	N -2.407.000
Baten			
11 rentebaten	643.000	772.000	N -129.000
12 dividend	1.000.000		V 1.000.000
13 baten i.v.m. salarissen / sociale lasten	54.000	53.000	V 1.000
14 opbrengst goederen, werken en diensten voor derden	2.850.000	2.771.000	V 79.000
15 opbrengst uit eigendommen	59.000	58.000	V 1.000
16 bijdragen van derden	1.233.000	1.088.000	V 145.000
17 kwijtscheldingen	-2.217.000	-2.217.000	N 0
18 onttrekking bestemmingsreserves	1.008.000	1.056.000	N -48.000
	<u>4.630.000</u>	<u>3.581.000</u>	V 1.049.000
Netto lasten	<u>86.365.000</u>	<u>85.007.000</u>	N -1.358.000

Verschillen kleiner dan € 10.000 worden hieronder niet toegelicht. Dit met uitzondering van post 4 "energie".

1 Kapitaallasten (V € 480.000)

11 Rentebaten (N € 129.000)

Betreft:

- afschrijvingen	N	-116.000
- rentelasten	V	596.000
- rentebaten	N	-129.000
	V	<u>351.000</u>

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn berekend op basis van de uitkomst van de jaarrekening 2017 en de recente planning van de investeringen. Het nadeel bestaat uit per saldo vrijval van de afschrijvingen van de volledig afgeschreven objecten en hogere afschrijvingen als gevolg van de nieuw geplande investeringen.

Rentelasten

De rentepercentages waren de afgelopen jaren historisch laag en zijn nog steeds laag. Het renteomslagpercentage bedraagt 2,66% tegen 2,82% in 2018.

Rente over eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente)

Door het systeem van totaalfinanciering worden de reserves ingezet voor de financiering en niet afzonderlijk op de bank gezet. Om de totale financieringskosten (rentelasten) in beeld te houden wordt administratief een verrekening gemaakt tussen rentelasten en rentebaten. De berekende administratieve rente over de reserves wordt als rentebate verantwoord en opgeteld bij de rentelasten.

2 Personeelslasten (N € 2.265.000)

	Begroting 2019	Begroting 2018	Vershil
- salarissen en sociale lasten	25.725.000	23.840.000	N -1.885.000
- overige personeelslasten	1.221.000	847.000	N -374.000
- personeel van derden	330.000	324.000	N -6.000
	<u>27.276.000</u>	<u>25.011.000</u>	<u>N -2.265.000</u>

De stijging van de salarissen en sociale lasten bestaat uit:

- reguliere stijging	N	-1.042.000	-4,4%
- verhoging formatie met 10 fte en extra budget bovenformatief	N	-843.000	-3,5%

Totale stijging N -1.885.000 -7,9%

Reguliere stijging

In de zomer van 2018 is een cao-akkoord afgesloten die loopt van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2019. Volgens dit akkoord worden de salarissen per 1 april 2019 verhoogd met 3,25%. Voor de begroting 2019 betekent dit omgerekend een stijging van 2,5%. Daarnaast wordt het IKB (individueel keuze budget) vereenvoudigd en pensioengevend. Dit vertegenwoordigt een gemiddelde stijging van 0,75%. Het totale cao-effect voor 2019 is derhalve 3,25%. De overige stijging van 1,15% betreft de reguliere stijgingen zoals de tredes in de functieschalen en premiestijgingen sociale lasten.

Formatie

De personeelslasten zoals opgenomen in de meerjarenraming zijn verhoogd als gevolg van (prognose)uitbreiding aan formatie. Ten grondslag ligt daaraan onder meer de besluitvorming in relatie tot de waterkwaliteit waaronder het 10 puntenplan Nutriënten en Gewasbeschermingsmiddelen. Dit leidt tot meer meten, analyseren en handhaven. Hiervoor zijn 2 extra handhavers en 2 extra analisten aangesteld. Deze maken onderdeel uit van de formatie-uitbreiding. De resterende formatievraag heeft als grondslag de uitbreiding van werkzaamheden op het terrein van de invoering van de omvangrijke omgevingswet, de landelijke aansluitverplichtingen tot digitale dienstverlening (bijvoorbeeld vergunningen) en het wettelijk verplicht open stellen van bedrijfsdata aan burgers en ketenpartners. Ook speelt het KRW doelbereik een rol en de toenemende planologie en aanverwante investeringen daaromtrent. In concreto betekent dit werkzaamheden op het terrein van planologie, ICT/beveiliging, projectleiding, databeheer en (hydro)technologie.

De totale formatie waarmee in de begroting rekening wordt gehouden om aan onze (wettelijke) verplichtingen te kunnen voldoen bedraagt derhalve 327,5 fte (was 317,5). Deze limiet gekoppeld aan omscholing, flexibilisering en aansturing moet leiden tot het gewenste resultaat waar we ons als organisatie aan hebben gecommitteerd. De stijging van de personeelslasten wegens de hogere formatie bedraagt € 743.000 hetgeen overeenkomt met 0,8% van de totale begroting.

In de begroting wordt rekening gehouden met een budget voor bovenformatief van ca.6 fte. Dit is budget voor medewerkers die hun functie niet meer (kunnen) vervullen maar nog wel werkzaam zijn voor het waterschap. Gezien de toenemende gemiddelde leeftijd van ons personeelsbestand en de stijging van de pensioengerechtigde leeftijd is dit budget met € 100.000 verhoogd.

Overige personeelslasten

De stijging betreft:

- Voor de vergoeding van de uren HWBP/POV is € 151.000 geraamd voor 2019. Door de ureninzet van een aantal medewerkers blijft een deel van de "normale" werkzaamheden liggen. Voor de invulling hiervan is een raming opgenomen voor een zelfde bedrag als de urenvergoeding.	N	-151.000
- Vrijval onderhoudsbudget voor plaatsing van de onderstations door eigen personeel. De invulling van de extra benodigde formatie is hier geraamd.	N	-100.000
- De premie voor de APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) polissen zijn gestegen in verband met de verlaging van de rente- en rendementspercentages.	N	-50.000
- Overheveling van budget muskusrattenbeheersing	N	-56.000
- Inflatie 2%.	N	-17.000
	N	<u><u>-374.000</u></u>

Personeel derden

De stijging van € 6.000 betreft de inflatie van 2%.

3 Goederen (N € 64.000)

Tussen de post onderhoud derden en goederen bestaat een relatie doordat het onderhoud deels door eigen personeel wordt uitgevoerd en deels wordt uitbesteed. Bij uitbesteding worden de totale kosten verantwoord op onderhoud derden, inclusief de door de derde gebruikte materialen. Het nadeel ad € 64.000 wordt in de analyse van de post onderhoud door derden meegenomen.

4 Energie (N € 4.000)

De raming is gebaseerd op het werkelijk verbruik over voorgaande jaren en de vastgelegde prijsafspraken over 2019 met de energieleverancier. Naast de geplande maatregelen voor besparing is het extra verwacht verbruik van de elektrische auto's en het nieuwe laboratorium meegenomen. Tevens is een jaarlijkse besparing op het verbruik van 2% meegenomen als gevolg van diverse kleinere reguliere maatregelen.

5 Huren, pachten en lease (V € 110.000)

Het voordeel van € 110.000 betreft voor € 128.000 de vrijval van het huur budget van het laboratorium als gevolg van de nieuwbouw. Daarnaast zijn de kosten per saldo € 18.000 hoger als gevolg van de inflatie van 2% en een aantal kleine bijstellingen.

6. Verzekeringen en belastingen (N € 22.000)

Het nadeel betreft met name het geraamde budget voor verzekeringen en belastingen voor het nieuwe laboratorium.

7 Onderhoud door derden (V € 673.000)

Het voordeel bedraagt	V	673.000
Nadeel op Goederen (zie post 3 Goederen)	N	-64.000
Totaal voordeel	V	<u>609.000</u>

De kosten van software zijn ingaande 2019 niet meer opgenomen onder de post "onderhoud door derden" maar onder de post 8 "overige diensten door derden". Dit betekent voor deze post een "administratief" voordeel van € 734.000 en voor de post "overige diensten door derden" een "administratief" nadeel van € 734.000 (zie hieronder).

Daarnaast zijn de kosten onderhoud door derden, met name door de inflatie, met € 125.000 gestegen.

8 Overige diensten door derden en bijdragen aan derden (N € 1.313.000)

De kosten ten opzichte van de begroting 2018 zijn € 1.313.000 hoger.

- Hogere kosten als gevolg van het informatiebedrijfsvoeringsplan (IBP)	N	-400.000
- Kosten software m.i.v. 2019 onder deze post; voorheen post 7 "onderhoud door derden"	N	-734.000
- Bijdrage NBK	N	-157.000
- Aframing frictiekosten NBK	V	340.000
- Aanpassingen budgetten beheerprogramma 2016-2021	N	-121.000
- Kosten wateraanvoer i.v.m. overdracht peilbeheer door provincie	N	-116.000
- Bijdrage voor het gebruik van basisregistraties; lagere bijdrage	V	180.000
- Transport slib; aanpassing o.b.v. werkelijke kosten	V	52.000
- Bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)	N	-40.000
- Zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest	N	-325.000
- Monitoring waterkwaliteit (geneesmiddelen); eenmalig 2018	V	40.000
- Zuiveringsstrategie; eenmalig budget 2018	V	25.000
- Reis- en verblijfkosten; gewijzigde regeling 2017	V	50.000
- Overheveling van budget muskusrattenbeheersing naar overige personeelslaster	V	56.000
- Inflatie en diversen	N	-163.000
	N	<u>-1.313.000</u>

11 Rentebaten (N € 129.000)

De rentebaten zijn in samenhang met de rentelasten toegelicht (zie punt 1).

12 Dividend (V € 1.000.000)

Tot en met 2011 keerde de NWB jaarlijks een dividenduitkering uit van ca. € 1,4 miljoen. Door strengere internationale eisen gesteld aan banken, werd de NWB verplicht een hoger eigen vermogen aan te houden. De verwachting is dat de NWB in 2019 weer kan overgaan tot dividenduitkering.

Het streven van de NWB om weer over te gaan tot dividenduitkering in 2019 over 2018 is neergelegd in een verzoek bij de toezichthouder, de ECB (Europese Centrale Bank). Een reactie van de ECB wordt eind 2018 verwacht.

14 Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden (V € 79.000)

- Aandeel laboratorium Noorderzijvest	V	138.000
- Lagere opbrengst zuiveren DOD (lager zuiveringstarief)	N	-40.000
- Lagere opbrengst zuiveren voor derden (aanlevering per as)	N	-50.000
- Inflatie en diversen	V	31.000
	V	79.000

16 Bijdragen van derden (V € 145.000)

Het voordeel ten opzichte van de begroting 2018 bedraagt € 145.000. Dit betreft:

- Urenvergoeding HWBP	V	151.000
- SDE subsidie energiemaatregelen	V	31.000
- Stimuleringsregeling Omgevingswet; eenmalig 2018	N	-36.000
- Diversen	N	-1.000
	V	145.000

18 Onttrekking bestemmingsreserves (N € 48.000)

Ingaande 2015 wordt een aantal uitgaven niet meer geactiveerd. Dit betreft de eigen uren van de projectleiders, de bouwrente en de jaarlijks terugkomende ICT uitgaven van kleinere hardwareposten. Afsproken is dat deze extra lasten worden gedekt uit de bestemmingsreserves afkoopsommen. Aangezien de afkoopsommen volledig de taak watersysteembeheer betreffen kan ook alleen het deel van de extra lasten van deze taak ten laste van de afkoopsommen worden gebracht.

Rekening houdende met de lagere afschrijvingen als gevolg van het niet meer activeren, bedraagt de aanwending uit de afkoopsommen € 1.008.000. Deze aanwending zal jaarlijks dalen als gevolg van de jaarlijks hogere besparing op de afschrijvingen.

Hoofdstuk 5. Vaststellen begroting 2019

Het algemeen bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's;

Gezien de door het dagelijks bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's opgemaakte ontwerpbegroting voor het jaar 2019:

Overwegende:

- Dat de ontwerpbegroting gedurende 14 dagen ter inzage gelegd is, nadat daarvan openbare kennisgeving heeft plaatsgevonden.
- Dat tegen het ontwerp van de begroting geen bezwaren zijn ingebracht c.q. de ingebrachte bezwaren zijn overwogen.
- Gelet op artikel 101 van de Waterschapswet.

Besluit:

1. De begroting 2019 van het Waterschap Hunze en Aa's als volgt vast te stellen overeenkomstig het door het dagelijks bestuur aangeboden ontwerp,

A. De netto-kosten per programma:

Programma veiligheid	€ 11.333.426,-
Programma watersysteembeheer	€ 55.458.260,-
Programma organisatie	€ 23.804.723,-
Waarvan doorberekend aan veiligheid en watersystemen	€ 6.198.678,-

Totaal netto-kosten programma's € 84.397.731,-

B. De netto-kosten per taak:

Watersysteembeheer	€ 44.548.457,-
Zuiveringsbeheer	€ 39.849.274,-

Totaal netto-kosten te dekken uit de heffingen € 84.397.731,-

C. Kosten- en opbrengstensoorten

Totaal lasten	€ 90.995.494,-
Totaal baten (excl. de heffingen)	€ 8.814.963,-
Totaal heffingen	€ 84.397.731,-
Verwachte kwijtschelding	€ -2.217.200,-
Totaal baten (incl. de heffingen)	€ 90.995.494,-

2. De geplande investeringen 2019 (bijlage 1) als volgt vast te stellen:

a. Voor de investeringen in de categorie C kredieten beschikbaar te stellen van € 5.607.500,-.

b. Definitieve besluitvorming van de investeringsvoornemens onder categorie E1 zal plaatsvinden via afzonderlijk voor te leggen kredietvoorstellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's d.d. 14 november 2018.

Harm Küpers
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf

BIJLAGEN BEGROTING 2019

BIJLAGE 1: INVESTERINGSSCHEMA 2019

Categorie A - Projecten waar reeds besluitvorming over heeft plaatsgevonden en volgens planning verlopen
 Getoond worden de geplande uitgaven van reeds beschikbaar gestelde kredieten.

		2019
Omschrijving / projectnaam		Investering
Programma Veiligheid		
246	Westerwoldse Aa	15.000
500	Masterplan Kaden	3.827.867
679	Slochterdiep en zijtakken	43.277
Subtotaal		3.886.144
Programma Watersystemen		
306	Ecologische Hoofdstructuur	205.000
314	Stedelijke wateropgave	231.500
361	Aanpassingen rwzi Veendam	158.566
417	Verdrogingsbestrijding	67.300
624	Vervanging en vergroting WKK's Scheemda en Assen	62.500
636	Renovatie RGM's	389.371
701	Verbindingskanaal Oosterhorn	66.846
707	Duurswold Noord	347.301
708	UPDA	66.068
741	Vispassages	11.801
742	Maatregelen waterlichaam Drentsche Aa	135.000
744	Maatregelen waterlichaam Hunze	336.000
755	Versterken boezemkades Winschoterdiep Pekel Aa	2.100.000
756	Versterken boezemkades Drentsdiap	1.985.000
758	Versterken boezem- en kanaaloevers oeverfixatie	750.000
772	Vervanging telemetrie onderstations	860.000
773	DAW bijdrage regionale regeling	374.250
776	Opwekking duurzame energie	1.304.000
798	Applicatie debiet- en waterkwaliteitsmetingen	50.000
799	Fosfaatverwijdering Gieten en Assen	75.000
819	Visveiligheidsmaatregelen bij gemaal Duurswold	100.000
Subtotaal		9.675.503
Programma Organisatie		
612	Nieuwbouw laboratorium	925.600
751	Vervanging onderhoudsbeheersysteem	200.000
770	Vervanging ketels waterschapshuis	130.000
771	Vernieuwing gebouwbeheerssysteem waterschapshuis	70.000
796	BGT 2e tranche	100.000
797	Verkiezingen 2019	711.840
810	Zonnecarports parkeerterrein	55.000
811	Duurzaamheid nog in te vullen	500.000
Subtotaal		2.692.440
Totaalvolume investeringen per jaar:		16.254.087

BIJLAGE 1: INVESTERINGSSCHEMA 2019

Categorie C - Nieuwe projecten die overeenkomstig de lijn van onderhoud en beheer als normale vervangingen / aanpassingen gelden en beheersmatige investeringen die elk jaar in één keer ter besluitvorming worden voorgelegd bij het aanbieden van de begroting

		2019
Omschrijving / projectnaam		Investering
Programma Veiligheid		
602	Vervanging hekwerk zeedijk	50.000
692	Herprofileren boezemkades	250.000
718	Groot onderhoud zeeobjecten	200.000
Subtotaal		500.000
Programma Watersystemen		
426	Baggeren stedelijk gebied	225.000
467	Groot onderhoud stuwen	200.000
496	Groot onderhoud sluizen	200.000
647	Schouwbare schouwsloten	30.000
684	Groot onderhoud RWZI's	600.000
685	Onderhoudsmachines	1.200.000
686	Vervangen diverse beschoeiingen	485.000
687	Oplossen knelpunten landelijk gebied	237.500
716	Baggeren Ruiten Aa en Bourtanger kanaal	500.000
732	Stedelijk waterbeheer	100.000
765	Vervangen gemaal Weerdijk	185.000
Subtotaal		3.962.500
Programma Organisatie		
620	Zoeken en vinden GIS	20.000
721	Lokaliseren en inmeten eigen kabels	80.000
737	Aanschaf laboratoriumapparatuur	200.000
746	Landmeetapparatuur	25.000
747	ICT investeringen	625.000
751	Vervanging onderhoudsbeheersysteem	75.000
793	Uitbreiding open info portaal	30.000
794	Basis registratie ondergrond	60.000
795	Geo Info & Metadata	30.000
Subtotaal		1.145.000
Totaalvolume investeringen per jaar:		5.607.500

Toelichting C investeringen begroting 2019

Programma Veiligheid

602 Vervanging hekwerk zeedijk (€ 50.000,-)

Bij het gereedkomen van de zeedijk ca. 25 jaar geleden zijn er veel hekwerken geplaatst. Deze bestonden uit hardhouten palen met gaas. Nu, na al die jaren, zijn de palen grotendeels ingerot en is het hekwerk toe aan een grootschalige vervanging. Het budget is bedoeld om materialen in te kopen, zodat we zelf buiten het maaiseizoen in eigen beheer het nieuwe hekwerk kunnen plaatsen.

692 Herprofileren boezemkaden (€ 250.000,-)

We hebben de veiligheid van onze regionale keringen geanalyseerd en hierover gerapporteerd aan de Provincie Groningen. Om onze boezemkeringen op hoogte en stabiel te houden moeten ze periodiek opgehoogd en geherprofileerd worden als gevolg van autonome zetting.

In 2019 willen we een aantal trajecten aanpakken. De exacte locaties worden in het najaar van 2018 naar aanleiding van inspecties bepaald.

718 Groot onderhoud zeeobjecten (€ 200.000,-)

In 2014 zijn vijf zeeobjecten zowel civiel, bouwkundig, mechanisch als elektrisch geïnspecteerd en op tijd en geld weggezet. In 2015 zijn de overige zeeobjecten, nog zes stuks, op dezelfde wijze inzichtelijk gemaakt. De uitkomst van deze inspecties is enerzijds een stuk achterstallig onderhoud en anderzijds de uitvoering van groot onderhoud voor de komende jaren inzichtelijk te maken. De komende jaren wordt het groot onderhoud geraamd op € 200.000,- per jaar. In 2019 staan o.a. de volgende werkzaamheden op de planning: revisie wielstellen coupure Delfzijl; vervangen dakbedekking spuigebouw Nieuw Statenzijl; diverse bouwkundige en civiele werkzaamheden schutsluis keersluis Termunterzijl; PLC (programmable logic controller) vervangen van aflatwerk Oosterhorn, Nieuwe Statenzijl en Schutsluis Termunterzijl.

Programma Watersystemen

426 Baggeren stedelijk gebied (€ 225.000,-)

De afgelopen jaren heeft het waterschap met bijna alle gemeenten onderhoudsovereenkomsten gesloten voor het stedelijk water (alleen Pekela/Veendam nog niet). Hierbij zijn de belangrijke watergangen in beheer en onderhoud overgenomen, waaronder de baggerwerkzaamheden. De komende jaren wordt op projectmatige wijze en in overleg met de gemeenten het baggerwerk in de bebouwde omgeving uitgevoerd. In 2019 zijn hiervoor de watergangen en vijvers in onder andere Assen en Groningen gepland.

467 Groot onderhoud stuwen (€ 200.000,-)

Jaarlijks wordt van een aantal relatief oude stuwen de stuwkleppen en de verdere constructie geïnspecteerd en zo nodig gereviseerd. Uit de inspecties blijkt vooral dat van de oudere stuwkleppen (ouder dan ca. 35 jaar) de zij-afdichtingen, de gebruikte bouten en moeren en de corrosiebescherming aan vervanging toe zijn. De revisie van een aantal brede stuwen (breder dan 4,5 meter) is afgerond. Momenteel worden de werkzaamheden aan kleinere stuwen opgepakt (smaller dan 4,5 meter). Hieruit blijkt dat naast bovengenoemd staalwerk ook het civiele werk aandacht nodig heeft.

Er heeft een prioritering plaatsgevonden op basis van inspecties.

496 Sluizen groot onderhoud (€ 200.000,-)

Op basis van regelmatige inspecties en een onderhoudsschema worden de prioriteiten bepaald. De werkzaamheden worden buiten het vaarseizoen uitgevoerd.

Het plan voor 2019 omvat onder andere herstel civiele onderdelen van sluis Kielsterverlaat en herstel van de muur van het benedenhoofd van Sluis Alteveer.

647 Schouwbare schouwsloten (€ 30.000,-)

Met deze investering wordt achterstallig onderhoud hersteld bij sloten die niet in schouwbaar staat zijn en door het waterschap als schouwsloot zijn aangewezen. Deze worden éénmalig dusdanig geschoond door het waterschap dat ze in opvolgende jaren geschouwd kunnen worden, en dus geschoond moeten worden door de aanliggende eigenaren zelf. Het betreft schouwsloten verspreid over het waterschapsgebied. Het aantal aan te wijzen schouwsloten neemt overigens per jaar af. De daarvoor benodigde investeringen zullen daardoor steeds geringer worden.

684 Rwzi's groot onderhoud (€ 600.000,-)

Volgens het programma Groot Onderhoud Rwzi's wordt van diverse installatiedelen vervanging of levensduur verlengend groot onderhoud voorzien. Het gaat hierbij onder andere om gepland onderhoud van: revisie gashouder rwzi Veendam; revisie van roosters; Conservering van ruimerbruggen van Nabezinktanks rwzi Veendam en Scheemda; Vervanging van metingen ten behoeve van het zuiveringsproces; diverse civiel / bouwkundige werkzaamheden. Daarnaast zal een aantal zaken, afhankelijk van de feitelijke toestand, worden gereviseerd of vervangen, zoals monsternamekasten, voortstuwars, en pompen.

685 Onderhoudsmachines (€ 1.200.000,-)

Op basis van het aantal draai-/gebruiksuren en onderhoudshistorie wordt jaarlijks een aantal onderhoudsmachines vervangen.

686 Vervangen diverse beschoeiingen (€ 485.000,-)

Voor de noodzakelijke vervanging van diverse beschoeiingen wordt jaarlijks € 485.000,- gepland. Onderzocht is wat de beste methode is om oevers te fixeren. De resultaten van dit onderzoek zijn in het bestuursvoorstel van 3 oktober 2012 (beheer en onderhoud oevers langs hoofdwatgangen) verwerkt en kunnen leiden tot een aangepaste planning op langere termijn.

687 Oplossen knelpunten landelijk gebied (€ 237.500,-)

Betreft het aanbrengen van eenvoudige verbeteringen aan het watersysteem waarmee knelpunten voor ingelanden in het landelijk gebied snel kunnen worden opgelost. Het gaat dan bijvoorbeeld om het leggen van een duiker, het verdiepen van een watgang of het aanbrengen van een eenvoudige stuw.

716 Baggeren Ruiten Aa en Bourtanger kanaal (€ 500.000,-)

Onze kanalen worden gebaggerd met een relatief lage frequentie van ca. 1 x in de 30 jaar. In 2018 zijn onderzoeken uitgevoerd voor de Ruiten Aa en het Bourtanger kanaal als voorbereiding op het baggerwerk. In 2019 vindt verdere voorbereiding plaats en zal een start gemaakt worden met de uitvoering van het baggerwerk.

732 Stedelijk waterbeheer (€ 100.000,-)

Met de overdracht van het stedelijk water van gemeenten naar ons waterschap zijn ook investeringen gemoeid om de situatie te laten voldoen aan de eisen. Het betreft dan vooral het wegwerken van achterstallig onderhoud aan waterbodems en kunstwerken. In overleg met de gemeenten wordt

beoordeeld welke investeringen noodzakelijk zijn en op basis hiervan zal een prioritering worden gemaakt. De investeringen vloeien voort uit de notitie stedelijk waterbeheer.

765 Vervangen gemaal Weerdijk (€ 185.000,-)

Het huidige gemaal Weerdijk bestaat uit een semi permanente pompopstelling en moet vervangen worden. Voor de vervanging is rekening gehouden met de complexe technische situatie met betrekking tot de waterkering. In 2019 zal de vervanging plaatsvinden.

Programma Organisatie

620 Zoek en vind in GIS/Mylex (€ 20.000,-)

Het betreft de aansluiting van de GIS-database en Meridian op de Mylex zoekmachine teneinde ook deze data organisatie breed vindbaar te maken.

721 Lokaliseren en inmeten eigen kabels (€ 80.000,-)

Gebleken is dat eigen elektriciteitskabels en telecomkabels naar stuwten, die liggen in ons eigendom niet allemaal in beeld zijn. Volgens de wet WION is er een wettelijke verplichting deze te lokaliseren, in te meten en beschikbaar te stellen aan het Kadaster, die de loketfunctie van het WION heeft. In 2018 is dit project gestart en zal in 2019 worden afgerond.

737 Aanschaf laboratoriumapparatuur (€ 200.000,-)

We nemen jaarlijks € 200.000,- op aan vervangingsinvesteringen / beheersmatige investeringen voor het laboratorium. In 2019 is het noodzakelijk te investeren in de vervanging van de analyseapparatuur ten behoeve van het bepalen van organochloor-bestrijdingsmiddelen / polychloorbifenylen en gewasbeschermingsmiddelen. Beide apparaten kunnen vervangen worden door één nieuw apparaat. De huidige apparaten zijn aan het einde van hun levensduur. Bedrijfszekerheid wordt een probleem. Daarbij zal binnen 2 jaar de radioactieve bron die in de huidige apparatuur zit niet meer geleverd worden.

746 Vervanging Landmeetapparatuur (€ 25.000,-)

Vervanging van Landmeettoestellen. Deze worden breed in de organisatie gebruikt voor meet, controle- en uitzetwerk. De te vervangen apparatuur voldoet niet meer aan de huidige eisen.

747 ICT investeringen (€ 625.000,-)

Dit betreft de volgende investeringen.

Vervanging modems locatie (€ 30.000,-)

De modems die zorgen voor de verbinding met het hoofdpst systeem (telemetrie) zijn van een dusdanige leeftijd dat de werking niet gegarandeerd kan worden. Na een groot deel afgelopen jaar te hebben vervangen staat de rest voor komende jaren op de planning. Het huidige beheer hierop is arbeidsintensief en het is niet mogelijk om digitale inbraken (hack pogingen) te detecteren. Vanuit het oogpunt van beheer en veiligheid is vervanging noodzakelijk, ook om te voldoen aan de BIWA (Baseline Informatieveiligheid Waterschappen).

Informatiebeveiliging (€ 100.000,-)

Om in de toekomst te kunnen voldoen aan de eisen vanuit de BIWA (Baseline Informatieveiligheid Waterschappen) en AVG (de nieuwe privacywetgeving) zal er geïnvesteerd moeten worden in een systeem dat (foutieve) inlogpogingen registreert en ook bijhoudt wat er met belangrijke persoonsgegevens gebeurt. Ook zal er een centraal systeem moeten komen voor de logging van de

diverse ICT systemen en dit centraliseert zodat de beheerskosten voor het extra werk laag worden gehouden.

Informatiebedrijfsvoeringsplan (€ 250.000,-)

Om de actiepunten uit het IBP (informatiebedrijfsvoeringsplan) uit te voeren zijn er op ICT gebied diverse aanpassingen nodig. Deze investering wordt met name gebruikt t.b.v. de digitaliseringslag van de overheid. Zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet.

PC's, laptops en tablets (€ 70.000,-)

Een deel van de PC's en laptops die binnen de organisatie gebruikt worden zijn nu vijf jaar of ouder. Om betrouwbaarheid te garanderen is het noodzakelijk om deze te vervangen voor een nieuw model. Elk jaar wordt er een deel vervangen.

Firewalls op locaties (€ 100.000,-)

Om de veiligheid van onze technische infrastructuur te verhogen en hiermee te voldoen aan de BIWA willen we alle locaties waar ICT werkplekken aanwezig zijn voorzien van firewalls. Hiermee kunnen we het data verkeer beter reguleren en kunnen we het verkeer van en naar deze locatie monitoren.

Pasjessysteem (€ 75.000,-)

Het huidige pasjes systeem is aan vervanging toe. Dit omdat de beheerlast erg hoog is en het systeem verouderd. Het gaat om het vervangen van het huidige pasjessysteem van het waterschapshuis, het Lab en de grote zuiveringen.

751 Vervanging Onderhoudsbeheersysteem (€ 75.000,-)

In de begroting 2017 is een krediet van € 200.000,- vrijgegeven voor de vervanging van het onderhoudsbeheersysteem (OBS).

Het huidige OBS voldoet niet meer aan de gewenste functionaliteit en is niet toekomstbestendig. De huidige leverancier geeft geen bevredigende oplossingen voor de noodzakelijke aanpassingen ten behoeve van de nieuwe functionaliteit.

Inmiddels heeft een marktverkenning plaatsgevonden en zijn de eisen en wensen voor het nieuwe OBS geïnventariseerd. Deze eisen en wensen moeten nog verder worden uitgewerkt en beoordeeld op toepasbaarheid. Uit de marktverkenning en inventarisatie van de benodigde functionaliteit is gebleken dat het in 2017 verstrekte krediet ontoereikend is. De totale kosten van het project worden nu geraamd op € 275.000,- en zijn noodzakelijk ten behoeve van de bedrijfszekerheid.

793 Uitbreiding Open Informatie portaal (€ 30.000,-)

Voor de uitbreiding van ons open informatieportaal wordt onder andere gebruik gemaakt van externe ondersteuning om geïnventariseerde vragen van partijen als ingelanden, bureaus en overheden te vertalen in gebruiksklare informatie. Deze wordt via een webservice opengesteld via onze eigen website en het Gegevens Knooppunt Groningen.

794 Basis Registratie Ondergrond (BRO) (€ 60.000,-)

Met de wettelijk verplichte invoering van deze basisregistratie moeten er aanpassingen aan onze database gedaan worden om uitwisseling met deze basisregistratie mogelijk te maken. Bovendien zal er een Geo-Technisch Archief ingericht moeten worden om er voor te zorgen dat door ons verzamelde data beschikbaar is en blijft voor de toetsing van onze keringen in het kader van het Wettelijk Beoordelings Instrumentarium (WBI).

795 Geo Info & Metadata/Data op orde (€ 30.000,-)

In verband met de wettelijke verplichtingen voortvloeiend uit Digitale overheid 2017, Archief 2020, Wet Open Overheid en Omgevingswet is het noodzakelijk onze data op orde te krijgen en te voorzien van de voorgeschreven Metadata (karakteristieke gegevens opgenomen in de data).

BIJLAGE 1: INVESTERINGSSCHEMA 2019

Categorie E 1 - Nieuwe projecten waarvan de kredietvoorstellen in de loop van 2019 ter besluitvorming worden voorgelegd

	Omschrijving / projectnaam	2019
		Investing
	Programma Watersystemen	
624	Vervanging en vergroting WKK's Scheemda en Assen	356.485
688	Cultuurhistorisch erfgoed	235.000
710	Oeverfixatie Bareveld	140.000
757	Versterken boezemkades Tusschenklappen	50.000
	Subtotaal	781.485
	Totaalvolume investeringen per jaar:	781.485

TOTAALOVERZICHT INVESTERINGEN 2019

	Totaal generaal categorie A, C en E1:	22.643.072
	Per programma:	
	Programma Veiligheid	4.386.144
	Programma Watersystemen	14.419.488
	Programma Organisatie	3.837.440
	Totaal per programma:	22.643.072

BIJLAGE 2 STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Omschrijving	Stand 1-1-2019	Mutaties 2019		
		Vermeerderingen		
		Interne		Externe
		Rente	Overige	
A ALGEMENE RESERVES				
Algemene reserve watersysteembeheer	9.324.599			
Algemene reserve zuiveringsbeheer	1.090.641			
Totaal algemene reserves	10.415.240			
B BESTEMMINGSRESERVES				
Bestemmingsreserve onderzoekskosten KRW	100.000			
Bestemmingsreserve HWBP	835.000		350.000	
Totaal bestemmingsreserves	935.000		350.000	
C AFKOOPSOMMEN				
- afkoopsommen algemeen	13.145.937			
Totaal afkoopsommen	13.145.937			
D Rekeningresultaat				
Totaal rekeningresultaat				
Totaal Eigen Vermogen	24.496.177		350.000	
E VOORZIENINGEN				
Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur	1.982.657	49.566		
Totaal Voorzieningen	1.982.657	49.566		
Totaal Eigen Vermogen en Voorzieningen	26.478.834	49.566	350.000	

Mutaties 2019		Stand 31-12-2019	Berekende rente die niet aan de reserves / voorzieningen is toegevoegd	
Verminderings			Bedrag	Exploitatierkening
Interne	Externe			
1.967.000		7.357.599	233.115	31207
		1.090.641	27.266	31307
1.967.000		8.448.240	260.381	
100.000		1.185.000	2.500 20.875	31207 31207
100.000		1.185.000	23.375	
1.008.000		12.137.937	328.648	31207
1.008.000		12.137.937	328.648	
3.075.000		21.771.177	612.404	
	400.000	1.632.223		
	400.000	1.632.223		
3.075.000	400.000	23.403.400	612.404	

BIJLAGE 3 STAAT VAN PERSONEELSLASTEN

ORGANISATIE EENHEID	PERSONEELSLASTEN					
	BEGROTING 2019 FORMATIE IN F.T.E.	Salarissen eigen personeel	Sociale lasten eigen personeel	Overige personeels- lasten eigen personeel	Personeel van derden	Totaal
Directie/staf	7,86	633.968	156.294			790.262
Veilig en Voldoende Water	120,48	5.982.641	1.595.535			7.578.176
Schoon Water	53,52	3.278.149	880.134			4.158.283
Beleid, Projecten en Laboratorium	63,30	4.244.685	1.114.228			5.358.913
Personeelszaken, Financiën en Bedrijfsvoering	75,34	4.778.768	1.243.573			6.022.341
Trainees	7,00	329.871	86.706			416.577
Subtotaal	327,50	19.248.082	5.076.470	-	-	24.324.552
Bestuur		655.844	23.560			679.404
Actief bovenformatief personeel		574.435	146.262			720.697
Overige personeelskosten				1.221.423		1.221.423
PERSONEEL VAN DERDEN					330.342	330.342
Totalen	327,50	20.478.361	5.246.292	1.221.423	330.342	27.276.418

